34-6-E-13

1

ORATIONES DECEM CORAM PAVLO .III. PONT.

Max. & Reuerendiſſimorum Cardinalium conſeſſu per Fratrem Egidium Ricardum Sacre Theologiæ & Carmelitani inſtituti profeſſorẽ habitæ.

1. De functione apoſtolica.
2. De regno Chriſti.
3. De gloria ciuitatis nouæ hieroſolimæ.
4. De dignitate hominis.
5. De eccleſiaſtica unione & communione.
6. De ſacerdotii dignitate.
7. De diuine uocis uirtute.
8. De diuini ſapientia ſpiritus.
9. De inſcrutabilibus uiis dei.
10. De fœcunda eccleſiæ ſterilitate.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Digitized by Google

Digitized by Google

FRATER EGIDIVS RICARDVS CARMELITA CANDIDO ET PIO LECTORI SALVTEM.

CVm orationes aliquot pbreues/pro meo muneře/atq; uſu Ro.curiæ,corã Paulo.III.Pont. Max.& Reuerendiſſimorum Cardinalium ordine habuiſſem, complures amici/tum literis/tum pietate clari/ eas quotidie a me/ qui nihil tum noui in illis ſuſpiciebam/ extorquere conati ſunt. Cumq; ſæpius efflagitarent, ut quas uel audiſſent/uel legiſſent/eas inuulgari ſinerem/quas tamen ego alioqui indignas iudicarem/ quę in lucem prodirent/ & omnium iudicio exponerentur. Atq; contra illi contenderent,probari debere orbi Chriſtiano/quod ſummis ipſius Chriſtiani orbis principibus non ingratum extitit/ tum ego fore perſpexi/ut inuito me/ac reclamante/illę nõ ſine plęriſq; mendis/ac proinde maiore meo periculo/ederentur. His acceſſit authoritas eius/& imperium/cui me/meaq; omnia debeo/ cuiuſq; non modo extant in Carmelitanam ſocietatem/ uerumetiam in Rem Pub. Chriſtianam præclara merita. Quid facerem non habebam/ Itaq; non tam illorum rationibus/& (ut ingenue uerum fatear) huius authoritate uictus/ q̃ omnium impulſu,& ui coactus/citra arrogantiam ceſſi, & maius diſcrimen minori poſthabendum ratus/doctiorum paſſus ſum ſubire iudicium/quo aut monitus errata recognoſcam/aut probatus/ad alia eaq; potiora contendam. Hoc autem te pręmoneo/lector optime/plęraq; in hiſce meis eſſe oratiunculis ſiue enarra-

tiunculis mauis/quę niſi enarratorem potius theologum,
q̃ oratorem ſpectes/te fortaſſis offendēt. Imprimis quo
rumdam/quę apud eximios illos romanę linguę principes
non erant/ uocabulorum nouitas/nempe/Chriſti/eccleſię/
euangelii aut ſimilium/quę in eo ſignificatu non habeban
tur. Sed hęc ipſa nouitas neminem mouerit qui rerum ſua
deſiderantium uocabula/innouationem animaduerterit.
Alia enim nunc/q̃ olim apud ueteres illos conſpicitur, apud
nos/religiõis/imperii/& ceremoniarum forma/unde nouis
opus fuiſſe nominibus pſpicuũ eſt. Eſt & aliud/quod fateor/
quodq; nemini offendiculo eẽ uelim/ſcilicet ĩ hac nr̃a opel
la/non ubiq; rethoricas leges ad amuſſim(ut dr̃)obſeruari
potuiſſe/tũ qa genus hoc dicẽdi iuxta ſacrarũ lr̃arum cõce
ptũ ordinẽ/plęrumq; didaſcalicũ eſt/& enarrationibus ma
gis q̃ argumẽtatiõibus fluens/ tũ qa pſtrinximus illud/earũ/
quę p tẽporis rõne in tẽplis legunť / ſcripturarũ anguſtiis/
tũ deniq; qa nõnũq̃ diui Pauli & euãgelii lectionẽ/cõmiſcui
mus/quę oia exactã nõ patiũť rethoricarũ legũ obſeruatio
nẽ. Poſtremo ne qd amplius te offendat/nõ p̃teribo q; ſup
eodẽ(ũbi gr̃a)euãgelio/differẽtiũ ſubiectorũ or̃ones habue
rim/id nõ obeſſe ratus/q ſingula diuinę ſcripture nõĩa ſingu
la expoſcere ſubiecta exiſtimẽ. Tametſi oia ad unũ ceu
fontẽ refluũt/unũq; ſcopũ reſpiciũt/a quo ẽt mea ſubiecta/
quãtũcũq; uaria/nõ abhorere/facile pſpicies. Hęc uero quã
quã p ſua dignitate multo maximã or̃onẽ requirebãt/eã tñ
p rõne loci/& cõſeſſus/anguſtia tẽporis excluſi/& ſcriptura
rũ finibus cõcluſi/pſtare nõ potuimus. Sumus hec breui
ter p̃fati/ut qd̃ nõ authoris arrogãtia/ſed amicoꝝ ipulſu/oĩ
bus p̃ſertim theologis offerť/citra offenſionẽ(ſi uidebiť)
legas/boniq; cõſulas. Iteꝝ atq; iteꝝ bene uale. Anno. 1540.

Digitized by Google

FRATRIS EGIDII RICARDI IN Ro. Curia procuratoris totius ordinis Carmelitarũ &.S.T. ꝓfeſſoris de functione apoſtolica oratio. Coram Paulo.III.Pont. Max. & Reuerẽdiſſimorum Cardinalium cõſeſſu/dominica.4. Quadrageſimæ. Anni.1535.habita.

Evangelicus ſermo,qui inſtar uehementiſſimæ tubę auribus inſonuit,& occulta quadã ui animos penetrauit,Beatiſſime Pater,ſalutis noſtrę authorem trans lacum tiberiadis/ſequutã ſe numeroſam multitudinem ſatiaſſe commemorat. In cuius hyſtoriæ ſumma,diuiniſſimam Apoſtolici muneris functionem ob oculos poſitam exiſtimo.Quare etſi nihil mihi polliceor/quod exequanda tantę rei magnitudine/tantiq; ſenatus/quo maior in terris eſſe non poteſt/ expectatione dignum/afferre poſſim,operę tamen preciũ facturum me,ſum arbitratus,ſi lectionis propoſitæ cancellos non multum egrediens,euãgelici Apoſtoliciq; muneris functionem, euãgelicis Apoſtoliciſq; radiis illuſtratã oſtendero. Ad quod/dum uires conatuſq; admoueo, pertimeſcerem uehementer,niſi immenſo maieſtatis tuæ ſplendori,fœliciſſimam humanitatem coniunctam uiderem. In quam/cum omnem dicendi fiduciam contulerim, cæptum ſermonem/altiori principio repetam.

SI quid unq̃ humanarum rerũ,immortali deo curę fuiſſe credimus Patres Ampliſſimi, id Remp.Chriſtianã potiſſimum eſſe arbitror. Quam Chriſtus/Apoſtolici muneris functione,iis delegata/quos ad tanti miniſterii celſi-

tudinem/gratuita electione parauerat/ita ornauit/ut nihil ea inſignius, ita diſpoſuit/ut nihil ordinatius, ita deniq; fir mauit/ut nihil ſtabilius. Non eſt cum tanta diuinę libe- ralitatis munificentia/quod facile conferri poſſit. Quid enim ea diuinius? Quid/quod interim taceo, potentius? Qua factum eſt/ut ad cęleſtis illius hierarchiæ ſimilitudinē/ eccleſiam adhuc in terris decertantem/formatā perſpicia- mus. Nam quemadmodum inter beatos illos ſpiritus/talē in ea ordinem/diuina prouidentia conſtitutum legimus, ut qui perfectiore intelligentia excelluerint/in alios diuini lu minis fontem transfundant, ita ſupremus eccleſiæ hierar- cha/q in uices Chriſti/locumq; ſuffectus eſt/Apoſtolicæ fun ctionis/qua omnibus ipſe præeſt/& in omnes euangelicę lu cis radios trāffert/eccleſiaſticos proceres/& epiſcopos/par- ticipes efficit/ut pro ſuo quiſq; munere eccleſiam ſibi credi tam illuminet. Eſt enim apoſtolici officii functio/ſpiri- tualium omnium adminiſtrationum/ueluti ſumma quædā perfectiſſima, & copioſiſſima plenitudo/qua/iuxta ſanctiſ- ſimum Dei Opt. Max. uerbum/reſp. Chriſtiana ita admini ſtratur/ut chriſtus ipſe nunq̄ ei deeſſe credatur. Ipſum nāq; ſeruatorem/ad conſummationem uſq; ſęculi/ſuæ ſemper ec cleſiæ ad futurū ſe promiſiſſe nouimus. Verum idcirco nō nulli pernicioſę nouitatis authores/ arrepta calumniandi anſa, neminem in uices/ſedemq; eius/qui nunq̄ abſit, ſucce dere debere/ non modo non colligunt/ſed ſuo ſe enſe iugu- lantes/Apoſtolicæ functionis dignitatem multo inſignius illuſtrant. Qui enim corpore abſuturus/paſcēdum uice ſua gregē/ Petro Apoſtolici ordinis capiti/incredibili ſedu- litate commendauit/& apoſtolis omnibus euangelicæ do- ctrinę/miniſterium tradidit: is nihilominus omnibus ſpiri-

tu ſemper ſe adfuturum conteſtatus eſt. Itaq; multum abeſt, ut Apoſtolicus ille ſenatus, cui Chriſtus ſui numinis adflatu pręſidet, & quicunq; uere illum retulerit, ullo diuinis in rebus errore contaminari queat. Qua fiducia Apoſtolicam authoritatem Paulus eleuans, An experimentum (inquit) quęritis eius q̇ in me loquitur Chriſti? Et ſcio (ait) q̄ & ego ſpiritum Chriſti habeam. Atq; rurſus Apoſtolorum omnium nomine / q̄ pro Chriſto non quouis mundi principe / oratores nouiq; teſtamenti, quo cœleſtium bonorum hereditas legata eſt / diſpēſatores agerent, fidentiſſime gloriatur. Quo fit, ut nō modo incomparabilem functionis huius magnitudinem extollat, uerumetiam temerarios Apoſtolicarum legum prævaricatores qui nō homines ſed Chriſtum ipſum offendant / acerrime confodiat. Proinde Moſes muſſitanti illi ceruicoſo populo. Quid (inquit) nos ſumus? nec cōtra nos eſt murmur ueſtrū, ſed cōtra dominū. Miniſterium tamen illud & magiſterium Moſi hoc multo erat inferius. Illud mortis erat, hoc uitalis ſpiritus, illud damnationis, hoc iuſticię, illud rei euacuandæ, hoc ſtabilis & ęternę. Verumtamen ea illud claritate fulſiſſe creditur ut omnē, hebreorū intuitū & aciem ipſe Moſi uultus intolerabili fulgore obſcurauerit. Huic igitur clarior multo, illuſtriorq; gloria & maieſtas debetur. Quid enim hoc eminentius, quo uiuum Chriſti uerbum proponitur? quo celeſtis theſaurus promittitur? quo ciuitatis dei fundamentum iacitur? quo deniq; qui fungitur / non cuiuis nationi / ſed regali cumprimis ſacerdotio & populo adquiſitionis pręficitur? Sed nunc demum / a tantę functionis diuinitate ad potentiam me confero. Qua factum eſt, ut docta illa ignorantia / & ſapiens (ut ita dicam) ſtulticia barbaras, & efferas

gentes/ac orbem fere uniuerſum/non ferro, aut igne/ſed oc culta quadam ui perdomuit. Nam & Paulus Apoſtolicæ militie arma, non carnalia ſed ſpiritualia, & diuine eſſe uir tutis affirmat, quibus impiorum hominum conſilia demoliri, altitudinem aduerſus ſcientiam Dei ſe extollentem deprimere, intellectum in obſequium Chriſti captiuum ducere, inobedientiā deniq; iuſtę ultioni ſubiicere ualeat. Hęc ad uindictam ipſe admouit, dum inceſtuoſum ſcortatorē, & Hymeneū, ac Alexādrum blaſphemos ſathanę tradidit: Quæ poteſtas uere Apoſtolica utinam non ſuperfluo uſu aliquando uileſceret. Sęuiit dum Elimam uerbo ueritatis contradicentem / & procōſulem a fide conantem euertere/ cęcitate percuſſit. Petrus autem quid ipſe poſſet, aperte declarauit/dum gladium ſpiritus arripiens / Ananiam & Saphiram / qui ſpirituiſancto mentiti fuerant, morte damnauit. Commemorare poſſem alia innumera in hanc ſententiam / quæ omnia naſcentis eccleſie exordio, & pullulantis fidei incremēto / & aſtruendę Apoſtolicæ authoritatis teſtimonio conueniebant. Quo circa, cū euāgelica adminiſtratione nihil aut diuinius, aut potētius in terris haberi poſſit/ ſumma ſapientia prouiſum eſt/ut ei tantū qui religione/pietate/doctrina/prudentia/innocētia/magnanimitate / tolerantia eccleſię cōmendatus fuerit/tā ſublime miniſteriū demandetur. At in apoſtolicas & Chriſtiane Reip. adminiſtratore dignas uirtutes incidit oratio/quarū imaginem in euāgelio eluceſcere uideo. Quid enim eſt, ꝙ Ieſus abiit: quid ꝙ lacum tranſiit: quid ꝙ eum multitudo ſequitur: quid ꝙ in montē ſe recipit: niſi ꝙ hęc omnia Aplica quedā munia eccleſiaſticaſq; adminiſtrationes/in ſpecie ꝓponunt, q̄ ſingulatim ꝑ euāgelicę lectionis exordio q̄ pauciſſimis pſtringā.

Ad Apoſtolici

AD Apoſtolici muneris functionem, qua una Chriſtiano populo præſidetis Patres Ampliſſimi, cœleſtē illū magiſtrum nō modo præceptis / ſed ſuorū etiam factorum imagine / uos formaſſe, atq; hoc a uobis exquiſiuiſſe non ignoratis, ut ueſtre dignitatis amplitudinem non minoribus officiis & uirtutibus illuſtretis. Qui (ut ab euangelio non dimouear) dum abiiſſe deſcribitur, hanc a uobis animi magnitudinem exegiſſe creditur, ut rebus nō ſolum priuatis omnibus / uerum iis etiam / quæ uulgo eximię & præclarę uidentur / contemptis / ad uere magnas & laborum ac periculorum plenas ſtudium conuertatis. Itaq; in iis totius ſpiritalis exitus ſumma / quæ apoſtolicum munus cōmendat / conſiſtere dignoſcitur, ut imprimis a pręſtigioſis uoluptatibus animum ita abdicetis, ut in earum deſpicientia magnam uoluptatis partem conſtituatis, Ita fluxas & fortunæ ludibrio ſubiectas opes aſpernemini / ut nihil magis q̄ animorū lucrum / ad quod ſumma dimicatione debetis contendere / & Chriſtianam paupertatem ueris diuitiis annumeretis, Ita fallacem hanc gloriam execremini / ut eam ſolam quę in rerum benegeſtarum claritudine / & magnis de eccleſia meritis ſita eſt / non ſecus amplectamini / q̄ ut eam rurſus in pręceptorem referatis, Ita uitam omnibus natura cariſſimam / ipſi natura ſuperiores / paruifaciatis / ut eam pro ſalute ſubditorum profundere non formidetis. Sic enim non modo ex rerum externarum omnium ſollicitudine & affectu / ſed ex ſui etiam amore abeundum eſſe non dubitatis. Cuius rei cum ex ſcripturarum fontibus locupletiſſimam exemplorum copiam hauriatis / duo tantum paucis attingam quæ ad illuſtrādam apoſtolicam functionem / potiſſimū ſpectare uidentur. Paulus enim quo nemo

efficacius Apoſtolica munia expreſſit / tanta fortitudine affectum ſui euicit / tanto zelo fratres proſequutus eſt / ut anathema pro eis a Chriſto fieri optauerit, & cũ gentium eſſet Apoſtolus, ita miniſteriũ Apoſtolicum amplificauit / ut ad earum emulationem etiam ſanguinis cognatiõe iunctos / non ſine capitis periculo allicere ſtuduerit. Et (ut antiquitatem illam qua Chriſtiana pietas adumbrata eſt nõ prętercam) Moſes in quo Apoſtolici muneris ſpecies reluxit / in tantam ſui obliuionem deuenit / ut pro ſalute gentis ſuæ deleri e libro uitæ uoluerit. Tanto animi ſplendore / tanto robore / tanta caritate / ueſtram dignitatem inſigniri oportet. Sed præterea hoc Chriſtum a uobis expeterè facile colligitis, ut mare ſecum tranſeatis, ideſt ſummopere ad hoc incumbatis, ut malorum omnium in Chriſtianam Remp. inſurgẽtium tempeſtatem & inundationem / nunc maxime ſęuientem / magnitudine animi & tolerantia ſuperetis, & omni fortunæ impetu / omniq; formidine ſuperiores, nullo malorum genere ab euangelici muneris functione deterreamini, ſed ad omnia pericula principes uos præſtetis. Quod Apoſtolos omnes feciſſe / cum turbulentius erat fidei negotium / Moſen uero præluſiſſe nouiſtis, qui cõtemptis perſequutionum & aduerſitatum omnium procellis / per mare perq; inuiam ſolitudinem electum Dei populum duxiſſe legitur. Porro hic ut olim Moſen / mox Chriſtum / nunc uos patres Ampliſſimi / & te potiſſimũ Beatiſſime Pater / ſequitur / ab ore pręſidiiſq; ueſtris pendens / atq; hoc expectans / ut inſipientibus magiſtros / cęcis duces / egrotis animis medicos / errabundis paſtores / diſſidentibus iudices / omnibus patres uos ipſi prębeatis, eoſq; pręſtetis / in quibus religionis uenuſtatem / pietatis ſimulachrum / ca-

162 7

ſtimonie ſpecimẽ/humilitatis decorem/ uirtutum omnium ſpeculum aſpicientes/ueſtri potiſſimũ imitatione erudiantur. In cuius formam qui Apoſtolos agitis/ſecum in montem Chriſtus ſubire uoluit. Montis enim nomine intelligitur cœleſtium myſteriorum ſublimitas/quam uerbo docetis, Æternarum rerum meditatio, ad quam exemplo turbam inſtituitis, perpetuarum deniq; uigiliarum ſpecula, in qua pro grege excubias agitis, ut tempeſtatem ſiue ab hominum iniuria, ſiue a dei uindictam imminentem, ex alto proſpicientes, ſonitu buccinæ populum moueatis, & inſtar Moſi orationis præſidio armetis, qui in colle precationi deditus iſraelitis obtinuit, ut clementiſſimi dei benignitate hoſtiles copias delerent. Hæc nimirum cõmunia ſunt Apoſtolorum & ueſtra officia cõmuneſq; uirtutes de quibus ex euangelio dicendum fuerat. Nunc quod ex eo ſupereſt de precipua eccleſie procerum functione quam breuiſſime abſoluam.

ECcleſiaſticæ diſpenſationis imago, quam in diuinis libris contemplamur patres ampliſſimi, uos Chriſtianę familiæ ad hoc fidos prudenteſq; æconomos pręfectos eſſe declarat, ut Euangelicæ doctrinæ cibum a Chriſto diuinitus auctum, hoc eſt ad multorum ſalutem uobis creditũ, inſtar Apoſtolorum in eam diſtribuatis. Veſtrum enim eſt paruulis, & iuxta ſęculum humilibus ac abiectis, quibus deus archanorum ſuorum profunditatem aperire dignatur, efflagitatum panem larga liberalitate frangere, & magna ſedulitate cõmiſſum uobis gregem paſcere, ne cum peruerſo illo ſeruo qui talentum quod pro Apoſtolico ſibi incumbente officio lucro & uſuræ exponere debuerat/in ter

Digitized by Google

ram defodiſſe legitur, ſeueræ increpationis iudicium ſubia re cogamini, nimirum quia illud prętereuntis, quod non mi nus ad omnium ſalutem q̃ ueſtram functionem, pertinere dignoſcitur. Panis enim diuinæ ſapientiæ ab authore ſa lutis traditus, ſi quando in intimos animorum receſſus tra iicitur, fide eos tranſformat, in deorum immortalium con ſortium rapit, & diuinitatis participes efficit. Quem pro Apoſtolico munere ab omni ſiniſtrę interpretationis, & he reticæ deprauationis letali ueneno in natiua & ſalutari puritate ſeruatum, in electos dei filios diſpenſare debetis. Quod quidem (ut innumera teſtimonia prętercam) ex eo facile proſpicere poſſumus, quia (uti apud prophetam eſt) qui cœleſtem hanc ſcientiam negligit, ſacerdotii functio ne indignus a deo repellitur, quodq; Paulus Timotheum ab infantia ſacris literis inſtructum, eo nomine dignum euangelico munere cõmendat. Id quod ut exacte præſta re poſſent, Epiſcopos qui ſoli deo militare debent, a pro phanarũ rerum adminiſtratione liberos eſſe uoluit. Quam obrem olim ad amplificandam eccleſiaſticæ functionis di gnitatem, Apoſtolico decreto ſancitum legimus / ut qui ad eam admitterentur, prius ab humanis literis & ſcientiis, quibus hactenus ſatoperæ nauarant, ad diuinam hanc phi loſophiam ſtudium animumq; traducerent. Fieri enim nõ poteſt, ut qui cœleſte hoc pabulum a Chriſto non accepe runt, ueros paſtores pręſtent, ſi quidem is ſolus illud largiri poteſt. Vnde & Moſes cum manna illud myſticum non certe aliud q̃ Chriſtianam doctrinam Apoſtolica functio ne diſpenſandam præferens cęlitus depluiſſet. Hic inquit eſt panis quem Dominus dedit ad ueſcendum. Vobis igi tur quos ſuæ familiæ æconomos Chriſtus præpoſuit, in

163

hoc incumbendum eſt, ut ea faciat, ſpiritualium ciborum reliquias ne pereant, & inſtar mannæ illius cõputreſcant, colligatis, & ſumma ueneratione obſeruetis. Nam in dominica menſa, cui miniſtratis, neq; apex unus, neq; fragmentum proponitur, quod non ſingulare n Apoſtolici muneris functionem exigat. Cuius cum penes te Beatiſſime Pater ſumma tota conſiſtat, tuoq; nutu & imperio dirigatur, in Chriſtianũ populũ, qui incredibili auiditate tuam clementiam ſequitur, maieſtatemq; adorat, oculos attollere dignaberis. Is enim longa inedia fractus, & peregrinationis huius moleſtia fatigatus, idẽ a te quod olim a Chriſto, nempe alimoniam conſolationemq; certa fiducia expectat. Quam a te facile adipiſcetur, qui uerbi Dei miniſterium inter Apoſtolicas partes maxime deſideratum, ſuprema euangelici muneris functione & authoritate, qua orbem totum complecteris, per fidos delectoſq; diſtributionis huius miniſtros fœliciter propagabis, ut Reſp. Chriſtiana que eo coaluit aduerſus ſubdolas hereticorum impoſturas, & infeſtos paganorum inſultus in ſtabilitate perſiſtat. Quam ut domi foriſq; afflictam & oppreſſam, in ueterem dignitatem & libertatem reuoces, Deus Opt. Max. conſiliorum tuorum moderatorem, & animi tui ſapientiſſimi confirmatorem ſe tibi præbeat, Ac poſt diuturnam hilaremq; ſenectam, purpuream immortalitatis roſam largiatur.

Digitized by Google

EIVSDEM DE REGNO CHRISTI Oratio Coram ipſo Paulo .III. Pontifice Max.& Reuerendiſſimorum Cardinalium conſeſſu, Dominica.4.aduentus anni.1535.habita.

SI iis de rebus quæ humanum terrere ſolent ingenium, exacte dicendum eſſet.B. P. æterno & inſuperabili regno Chriſti cuius in euangelicæ lectionis ſerie ſpeciem non obſcuram intueri licet, non poſtremas orationis partes tribui debere facile exiſtimarem. Quorſum enim antiquum illud Romanum Imperium ad omnes mundi regiones propagatum, uetus ſacerdotium ad nouæ legis radios occidens, uox in ſolitudine clamãtis, & diuinum Eſayæ uaticinium, niſi ad regni Chriſti magnitudinem exprimendam, celſitudinem firmandam, dignitatẽ deniq; inſtaurandã attinent? Quæ pro excellentia & copia rerum, quicunq; abſoluta dexteritate ſit explicaturus, ſcientiarum omnium fontem, & totius eloquentiæ torrentem, ab immortali deo ſibi dari merito optauerit, Ego uero, cum dicendi munus mihi incumberet, idq; ad immenſum huius materiæ pelagus conferre ſtatuiſſem, admodum ueritus ne conatum ſucceſſus deſtitueret, hoc ſolum mihi faciundum propoſui, ut e multis pauca quædam obiter attingam. Quamobrem tua clementia. B. P. qui proximus Chriſto ſedes in regni ſolio, ac ueſtra beneuolentia fretus cæteri huius regni clariſſimi principes, diuini numinis præſidio rem ipſam aggrediar.

Digitized by Google

S

CVm ſupremus ille rerum opifex uniuerſam mundi fabricam/ſumma & incōprehenſibili prouidentia inhabitet moueat & diſponat, regnū in ea quoddā ſtatuiſſe uidetur,quod ab immutabili eius conſilio totum pendeat,& diuinam quandā uim ceu numē aliquod occultū exprimat. Verum etſi immenſa dei maieſtas cōditis rebus ipſis ineſſe dignoſcitur,non tamen eadem in omnibus ratione ſedem conſtituiſſe creditur. Nam quæ intelligentiæ ſunt participes iis dumtaxat uiuam diuinæ naturæ ſimilitudinem, de ſuæ mentis Archetypo impreſſit. Quos uero ante mundi originem delectos, tandē inuiſibili ſemine mirabiliter procreauit,iis intimum bonitatis ſuæ ſpiritū uelut pręcipuum quendā amorē ingenerauit, & filium ſuū ſeruatorē omniū peculiari quodā iure in eis regnare uoluit. Quod cū cœleſtia priſcorū uatū oracula plęriſq; modis aſtruerēt, craſſum illud hebreorū genus,ſceptrū Iudæ, ſoliū Dauidis, & regnū Chriſti quod a mundi præſidiis robur haberet,animo uolutabat. Verumtamen id aliud non eſſe diuinarū ſcripturarū teſtimonia ſubiudicant, q̄ delectum & gratū deo populum quem totius author ſalutis a patre ſibi creditum ex ſeruitute in libertatem aſciuit,atq; in ius ſuum uendicauit. O miram dei Opt. Max.clementiā meritis omnibus ſuperiorē. O immenſum inauditę liberalitatis beneficiū cunctis obuium. O inexhauſtum diuinæ bonitatis fontem/in homines mortales effuſum/quos humi repentes immo ad humū ipſam properantes/in deos transformauit/& regnum ſuū cœleſte & ſpiritale eſſe uoluit.Nam & in exodo qui uoci immortalis dei paruerint pactumq; eius ſeruauerint/regnū fore dicuntur.Et alibi uigintiquattuor ſeniores clementiſſimo regi Chriſto gratias agere deſcribuntur/q; eos ſangui

ne redemptos/non ſolum in regnum delegerit,uerumetiam regnandi ſuper terrā eximia poteſtate donauerit. Quippe quos liberam & regalem uitam agentes/compreſſa hoſtis nequiſſimi tyrannide/in ipſa etiam militia regnare uoluit, Sed quia hac de re non niſi ut euangelico ſermone exprimitur/agere conſtitui/ad euangeliū ipſum fluat oratio.

Tiberio Cęſare quintumdecimum imperii annum agē te/& Anna atq; Caypha principatu ſacerdotum fungentibus,factum fuiſſe uerbum domini ſuper Iohannē Zachariæ filium in deſerto Lucas teſtatur. Qui glorioſiſſimū Chriſti regnum deſcripturus/ueteris Romani imperii meminiſſe creditur/ut alterum alteri conferens eorum differētiæ ac ſimilitudinis rationem,intelligentiæ noſtræ proponeret. Nam (ut interim Chriſtianum imperium ſilentio prętereā)antiquum illud omnino caducum erat,& breui interiturum,Regnum uero Chriſti ſolidum & ęternum, illud ferro uiolentiaq; partum, hoc lenitate clementia & manſuetudine quęſitum, Illud uanis mundi pręſidiis innixum/hoc cœleſtis patrocinii robore firmatum, Illud legibus humana proditis induſtria adminiſtratum/hoc decretis e diuinæ mentis archano depromptis ſtabilitum, Illud ad modicam Reip.trāquilitatem & perituram mundi fœlicitatem contendens/hoc ad eximiam Chriſtianę uitæ pietatem & inexhauſtū uerę beatitudinis fontem prouehens. In hoc tamen utriuſq; diſcrimine hanc etiam utriuſq; ſimilitudinem perſpicimus/q̄ ipſius Romani imperii coruſcāte uictoria,Chriſti quoq; regnum omnes mundi nationes ſiue ad interitum pro humanorum operum merito/ſiue ad ſalutem pro immenſo diuini muneris beneficio/ſibi uendicare

dicare

dicare cœpit, & illos quidē ad iuſti iudicii carcerem/hos ue ro ad miſericordiæ regnum rex ipſe pertinere uoluit: quos unius lauachri myſteriis iniciatos/ uno uerbo uegetos/uno ſpiritu fœcundos/ad unam ſupremi patris hereditatem uo catos/in unum regni corpus inſitos credimus. Non tamen propterea omnes hic dignitate aut officiis pares eſſe putemus, Quod ſi qui impia temeritate & temeraria impietate omnia confundere molientes aſſeuerare non uerent, ii in ſpiritali perinde ac mundi regno uarios ordines & ſuā cuiq; dignitatem eſſe debere animaduertant. Alioqui ſi ſacra & prophana omnia permiſcuerimus/& eccleſiaſticum ſtatum & diſciplinam ſuſtulerimus/quid aliud quęſo erit regnum Chriſti q̄ cōfuſa quędam hominum turba inter ſeſe tumultuantium ſuoq; arbitrio uiuentium? Poſſem ad hoc innumera ſcripturarum teſtimonia producere/unicum tamen & quidem irrefragabilem Apoſtolum Paulum ſufficere arbitror/qui ipſum Chriſti regnum myſticum quoddam ceu corpus conſtituens/membris in eo ſingulis officia ſingula diſtribuit. Alios enim qui religioni & ſacris præſint/alios qui ciuili hominum ſocietati præſideant/alios deniq; qui his uti decet/obtemperent/eſſe oportet. Ex iis autē primum illum eundemq; ſupremum ordinem hierarchicū eſſe perſpicuum eſt/In quo poſt ſummum eccleſiæ hierarcham/præſides & ſenatores ad hoc diuinitus uos conſtitutos memineritis P. Amp. ut dei uoluntatem populo referatis, ipſos mundi principes ſapientiā in myſterio reconditā doceatis, euangelicā libertatē & publicā ſalutem tueamini uoſq; uita ſimul & doctrina eos pręſtetis ut Chriſtiani principes qui in proximo regni ordine primatum obtinent, ueſtra ſequentes ueſtigia regnum ipſum ſeruare & propagare

Digitized by Google

non deſinant. In hoc enim illi unguntur & conſecrantur, ut ad ſupremi regis gloriam militare ſtudium conferant. Is etenim (ut ad Euangeliũ reuertamur) regali hebreorũ ſce-ptro, ad alienarũ gentiũ tetrarchas præſideſq; tranſlato, le-gis ſacerdotiũ aduentus ſui ſplendore obſcurauit, & roma-nũ imperiũ multiformi Danielis ſtatua deſignatũ contri-uit, hoc eſt a patriis legibus & ritibus in ſuã religionẽ ſuaq; decreta pertraxit, & inuiſibili diuinitatis luce perfuſum, to-tum ſeipſo maius & illuſtrius effecit, ut regnũ ſuũ ab æquo iuſtoq; deuium legibus, & inſtitutis formaret. Quod ex pro-xima euangelii parte q̃ pauciſſimis explicare conabor.

MIrificum illum regis ęterni præconẽ Iohannem Za-chariæ filium una cum Eſaiæ oraculo, in reſtituendę Chriſtianę Reip. ſpeculũ uobis propoſitũ uidetis. P. Amp. Qui non in aula regia ubi luxu diffluere & opibus ſplende-re potuiſſet, ſed in ſolitudine Moſen & Helyam referens, incomparabile uerbi dei munus accipere & diſpenſare pro-meruit. Quo fit, ut imprimis humanarũ rerũ contemptum, & dignã ueſtra authoritate uitã, ac euangelicũ miniſterium magnopere uobis cõmendatum intelligatis. Deinde non temere teſtimonium Chriſto daturus in mediũ proſiliens, ambitionẽ omnẽ qua nulla in regno Chriſti peſtis exitia-lior eſſe poteſt, aperte damnauit, ueniensq; in omnẽ regio-nem Iordani finitimã nunc legis rigore terrorum fulgura iaculans, nunc euangelii gratia cunctis qui pœnitudinẽ fa-cto exprimerent flagitiorũ condonationẽ adnuncians, ac modis omnibus ad Chriſtũ excitans uobis quoq; id oneris incumbere ſubindicauit. Poſt hęc autẽ ut eccleſiæ præſules, & ipſos cũprimis Epiſcopos in quibus omnis diuinarum

166 11

legum inſcitia pernicioſiſſima eſt,ab ocio & luxu ad ſacrarũ literarũ ſtudia reuocaret, ex Eſaya teſtimoniũ proferre non dubitauit. Quo & inanem uulgi de ſe opinionem correxit & miniſterii potius q̃ dignitatis habendam rationẽ docuit. Scriptum eſt(inquit)in libro ſermonũ Eſaye prophetæ. Vox clamantis in deſerto parate uiam Domini rectas facite ſemitas eius. Omnis uallis implebitur & omnis mons & collis humiliabitur, & erunt praua in directa, & aſpera in uias planas, & uidebit omnis caro ſalutare Dei. Non aliud(ait)eſſe me arbitremini q̃ uocem in deſerto clamantis,fide peruium facite animũ euangelicæ pietati,qua Chriſtus recipitur,& obliquas cogitationũ & operũ ſemitas ad rectitudinẽ componite. Quod cũ ad omnes ad uos tamen pręcipue quibus aliena credita ſalus eſt,ſpectare ſciatis,cauendum animaduertite,ne peſtilenti exemplo uel incuria aduerſis poteſtatibus non Chriſto ad ſubditos iter ſtruatis. Valles quidem, id eſt humiles ſibiq; diffiſos & diſplicentes animos ueſtro miniſterio diuinæ plenitudinis participes Chriſtus efficiet. Montes uero,hoc eſt,turpitudinis uel facinorũ audacia,generis uel fortunarum iactantia,legis aut ſacrificiorũ fiducia,tumidos humiliabit. Itaq; uobis qui ſummo ipſi hierarchæ aſſidetis inſpiciendũ eſſe Iohannes oſtendit ne prodigioſa quædam ſcelera in altitudinẽ montium excreſcant, regnetq; in regni Chriſti proceribus,pro religione impietas,pro caritate odiũ, pro beneficentia cupiditas,pro moderatione ſuperbia,& luxus,pro eccleſiaſtica diſciplina pernicioſa libertas. Cæterũ ſummopere curandum eſſe monuit, ut ſic praua omnia & tortuoſa quæ ipſum Chriſti regnum deformant reſcindantur, ne quid ſit in eo prępoſterum,ne regni inſignia ſine uirtutum

meritis teneantur, neue eccleſiæ defenſio ambitionem, iuſ uiolentiam iuſticia tirannidē, ſanctimonia ſuperſtitionē, pietas quęſtum iniquo pręrtextu operiant. Ita demum ad aſpera omnia cōplananda manum admoueatis ut immoderatam omnem ſeueritatem cum lenitate & manſuetudine commuteris. Quo fiet, ut rex ipſe in quo omnis humanæ ſalutis ſita ſpes eſt, omni homini, qui ſine dei ſpiritu nihil niſi caro eſt, conſpiciendum ſe prębreat, totumq; regnū ſuum omni malorum ſentina purgatum in ſuam dignitatem reſtituat. Hæc omnia eo tendunt P. Amp. ut ueſtrę dignitatis rationem rebus in omnibus habeatis, qui in glorioſiſſimo Chriſti regno uelut lucentiſſima, in cœlo ſidera nocturnam errorum caliginem diſpellere, & cœleſtes illos ſpiritus imitari debetis. Quemadmodum enim illi immortali deo proximi, reconditæ ueritatis lucem & diuini amoris æſtum in alios tranſfundunt, ita nimirum & uos ſupremo hierarchæ ſemper aſſiſtentes, recęptum ab eo euangelicæ doctrinæ fulgorem & flagrantiſſime caritatis influxum, ad cęteros regni ordines tranſmittere ſtudeatis. Tu uero. B. P. qui regni Chriſti ſceptrum & claues diuinitus tenes, totius orbis moderatorem te eſſe reipſa declaras, cuius immenſo maieſtatis culmine, ſicut nihil ſublimius eſſe credimus, ita nihil fœlicius experimur. Tuo namq; potiſſimum tempore duos regni Chriſti ordines, eccleſiaſticam dico hierarchiam & Chriſtianum Imperium, duo maxima mundi lumina, ita coniuncta uidemus, ut nihil quod ad augendæ Chriſtianæ Reip. ſtudium attinet, deſiderari poſſit. Quo fit ut ſperare liceat integerrimi & ſapientiſſimi animi tui uirtute & magnitudine breui futurum, ut regnum ipſum cum priſtino ſplendore, optata ubiq; terrarum &

gentium ſuſcipiet incrementa. In hoc enim tantæ celſitudinis faſtigio & fœlicitatis cumulo conſtitutus, reges ac cęteros principes quos domi concordes & foris ſtrenuos eſſe decet, in fœliciſſimo pacis ſtudio conſerues, & ad rerum præclare geſtarum imitationem modis omnibus hortaris, ut dum illi externa mala depellunt, tu Iohannem imitatus domeſtica deturbes, Atq; omnibus ad euangelicæ ueritatis trutinam penſatis, bello huic inteſtino quo eccleſiam diſcerpi & religionem periclitari uidemus, finem imponas. Quo fiet ut regnum ipſum quod nos ſumus, ſudore & ſanguine quęſitũ, nõ modo ſis conſeruaturus, uerũetiam propagaturus, ad Dei Optimi Maximi gloriam & perpetuum nominis tui monimentum.

Digitized by Google

EIVSDEM DE GLORIA CIVITATIS
noue Hieroſolimæ oratio Coram ipſo Paulo
Tertio Pont. Max. & Reuerendiſſimo
rum Cardinalium conſeſſu, Domi
nica. 4. quadrageſimæ an-
ni. 1536. habita.

QVæ religioſis hodie ſacriſq; ceremoniis in ocu los omnium, conſpectumq; expoſita ſunt. B. P. incredibilem quandam lęticiam mentibus ingerere uidentur. Nam (ut alia huius diei myſteria ſilentio prætercam) Paulus ille gentium doctor egregius, incomparabilem nouæ ciuitatis hie roſolimæ gloriam, hodierna doctrina propoſuit. De qua ſuccincte pauca dicturus, nō ſolum animo cōmoueor uerū etiam toto corpore perhorreſco. Neq; enim is ſum qui tan tæ rei copiam eloquentia conſequi, magnitudinē doctrina æquare, nodos oratione diſſoluere, pondus deniq; uiribus ſuſtinere poſſim. Huc accedit diuiniſſima loci huius autho ritas & altitudo, ad quā nulla ingenii ubertas, nulla dicendi uis aſſurgere ualeat. Quare ut ipſius rei difficultatē immi nuā, inter ſex millia quæ dicenda, demonſtrāda, explicādaq; eſſent, ea ſolū attingā quæ hodiernę fuerint Epſtolæ uici niora. Interim languidas animi uires eriget iſtud tuum pe ctus apoſtolicæ pietatis & clementiæ locupletiſſimum, ue ſtraq; omniū teſtatiſſima humanitas. Qua ſubleuatus di cendi exordium ſtatuo.

RES admodum exigua, facile uideri poſſet ciuitatis cu iuſpiā deſcriptio P. Amp. ſi eā non potius diuinę con ſilio ſapientię, q̄ humanæ mentis induſtria & ratione meti

168 13

reinur. Noua uero hæc de qua loquimur hieroſolima, omnem humanã uim & cogitationẽ exuperat. Huius enim ſi altitudinẽ intuemur, non modo cœlũ uertice attingit & ſublimes illos ſpiritus ſinu cõplectitur ſed etiã intimos inferorũ receſſus pręſentia & robore penetrat. Si latitudinẽ perluſtramus, mœnibus defendi non circumſcribi, finibus omnia claudere non finiri, continere cuncta a nullo contineri poteſt. Si deniq; magnitudinẽ omnẽ attẽdimus, quicquid ei contuleris auguſtũ exiguũq; uidebitur. Hæc e patrio regno deſiliens omnes orbis regiones, nationes omnes inaudita & incõparabili uirtute permouit, Imperiiſq; ac uictoriis & triũphis clara ſemper & inclita, ferociſſimas gentes, potentiſſimos populos, fortiſſimos reges, & inuictiſſimos Imperatores ſibi ſubegit. Hanc Iohannes ille cœleſtium archanorũ conſcius, ſanctã & nouã deſcendentẽ e cœlo a deo paratã ſicut ſponſam uiro ſuo adornatam, ſe uidiſſe teſtatur, quã & Paulus glorioſam & omnis maculę ac rugæ expertẽ deſcripſit. Ea ſiquidẽ ſupremi patris nata ſinu cœloq; conſcripta, cũ auiti generis ſplendore & cœleſti doctrina ac poteſtate in terras delapſa eſt. Quę adeo ſancta eſt, ut prophanari non timeat, noua, ut uetuſtatis incõmoda nõ ſentiat, Adeo parata, ut uileſcere nequeat, Chriſto deſponſata, ut errare modo aliquo nõ poſſit. Huius gloriam Paulus inſinuans, ꝗ non ad tractabilem ignẽ turbinemq; ſed ad ciuitatẽ dei uiuentis regenerati acceſſerimus, fidentiſſime gloriatur. Quæ ueterem illã hieroſolymã innocuo Chriſti & prophetarũ cruore conſperſam, quantũ excedat, facile explicari non poteſt. Illa enim anguſtiſſimis clauſa finibus, uni dumtaxat genti dominabatur, hæc uero per latiſſimas omniũ terrarũ regiones diffuſa, populis fere om

nibus & nationibus imperat, Illa ſępenumero ſub alienis gentibus & regibus intolerabile ſeruitutis iugum ſuſtinuit, hæc ubiq; terrarũ & gentiũ perpetua ſpiritus libertate gaudet, Illa in captiuitatẽ redacta & innumeris calamitatibus contrita ſuccubuit, hæc ſi quando aduerſitatibus percuſſa fluctuauit, omnibus ſemper ac ipſis etiam portis inferorũ præualuit, Illa cũ ſua religione & lege interire debuit, hæc nullum habitura finẽ ad immortalitatẽ quã proxime accedit. Hæc ſane eſt cœleſtis illa hieroſolima ex ignitis uiuiſq; lapidibus extructa, ſummo angulari lapidi uelut unico fundamento innixa, ceu immobile ueritatis firmamentũ erecta, angelorũ præſidiis ueluti muris circunſepta, apoſtolorum quoq; & ueſtris P. Amp. cuſtodiis uigiliis excubiiſq; credita. Dixi ſummatim multa, pauciora tamen q̃ debui, plura q̃ inſtitui, non alia q̃ quibus ad intelligentiam Pauli opus eſſe perſpexi, ad quem/e/ueſtigio iam propero.

PAulum Apoſtolũ Sarræ & Agar imagine, mõtis Sinę & hieroſolymæ ſpecie, ſuperſtitioſam hebreorũ Sinagogam & religioſam gentiũ eccleſiã figuraſſe audiuiſtis P. Amp. Cuius allegorię inuolucro duo teſtamenta duoſq; populos, inter ſe diſſidentes, & ad hereditatẽ diuerſis uiis contendentes, haud dubie contineri intelligimus. Quorũ alterum ad ueterẽ & ſeruituti obnoxiam, alterũ ad nouam & liberam hieroſolimã pertinere legimus. In hac uero innumeras gentes, eximia teſtamenta, inuiolatã ciuitatis libertatẽ, locupletiſſimã deniq; hereditatẽ intueri licet. Quorũ omnium uel curã uel diſpenſationẽ uobis delegatã nouimus. Omniũ namq; populorũ uobis credita ſalus eſt, quos aut domi quietos ſeruare, aut profugos uel extorres colligere, aut alienos ad cõmunem omniũ ciuitatẽ cuius cuſtodia uobis

169
14

bis cõmiſſa eſt, non minus bene beateq; uiuendi exẽplo, q̃ ſalutari doctrina adducere debetis. Sed & duo teſtamenta hoc eſt legis & Euangelii, maximi muneris loco accepiſtis, quo illud quidẽ carnis quã dicunt, hoc ſpiritus, illud operũ, hoc fidei illud formidinis hoc amoris illud ſeruitutis hoc libertatis eſt. Quæ ita diſpenſanda eſſe non ignoratis ut infirmorũ animos ab illo paulatim ad hoc tanq̃ ad ſummum perfectionis gradum inſtituatis. Ad hæc Paulus ciuitatem ipſam inſigni quadam libertate illuſtratam eſſe affirmat. Illa (ait) quæ ſurſum eſt Hieruſalem libera eſt. Illa (inquam) non quæ humo affixa eſt, & perpetua cum filiis ciuibuſq; ſuis ſeruitute premitur, ſed quæ ad cœleſtem & diuinam ſuã originẽ, animo & cogitatione rapitur, ſumma ſpiritus libertate potitur. Hanc uero libertatem in hoc ſitam eſſe ſacratum ſcripturarum teſtimonia demonſtrant, ut a legis onere, tirannide, ſeruitute, & pręuaricatione, liberi uera caritate omniq; pietate perficiamur. Non enim a legis diſciplina & obſeruatione a qua & Paulus minime liberum ſe eſſe teſtatur, ſed a iugo legis, & dira execratione, nos Chriſtus exemit. Impii ergo & ſacrilegi quidam qui delubra demoliri, & ſacra omnia contaminare non uerentur, Euangelicam libertatẽ fruſtra nobis obiiciunt. Quaſi uero in hoc ipſa conſiſtat ut extra omnẽ legẽ pro ueſtræ uoluntatis diſpoſitione uiuamus, & Chriſtianã libertatẽ ad arbitrii noſtri libidinẽ detorqueamus. Quin potius ut lege inſtructi & formati, ſummota legis ſeruitute ad caput legis Chriſtũ, ſummumq; uirtutis apicem libere proficiſcamur. Non enim obſtricto ſeruituti animo, ſed mente libera ad cœleſtem hereditatẽ uere cõtenditur, In cuius rei argumentum Hiſmael ancillæ filius id eſt ſeruili animo legi obno-

xius, ab hereditate repellitur, quam Iſaac ex libera procreatus hoc eſt mente libera legis obſeruationi deditus adipiſcitur. Quamobrem uobis quos aliorũ doctores & paſtores eſſe oportet, in hoc neruis omnibus incumbendum eſt, ut ueſtris legibus, inſtitutis, & exemplis eruditi, nõ ancillę ſed liberę, non carnis ſed ſpiritus, non legis ſed promiſſionis, non ueteris ſed nouæ hieroſolimæ filii & ciues euadamus. De cuius immenſa magnitudine ac incomparabili pulchritudine & gloria plurimas ineſtimabileſq; dicendi rationes mihi propoſitas eſſe uideo, quæ ut uix ulla ingenii fœlicitate attingi ita & pro temporis anguſtia explicari non poſſunt. Quare ex innumeris quæ ſeſe dicenda offerunt, ad copioſiſſimam ſplendidiſſimamq; ciuium propagationem breuibus explicandam me conuerto.

EXimius ille cœleſtium myſteriorum propagator Paulus Apoſtolus, glorioſiſſimam ciuitatem de qua nobis ſermo eſt, omnium ampliſſimam & incomparabili ciuium propagatione copioſam eſſe teſtatur, cum eam omnium parentem adpellare non dubitat. Peperit ſane ab origine mundi parens ipſa fœcundiſſima, nouas principi & ſponſo ſuo Chriſto & fere innumeras creaturas, totq; ſinu fouet quot orbis ipſe maximus uix capere ſufficiat, fœlices nimirum uos o tantæ parentis filii, fœliciores ciues, quorum numerus modum excedit, quorum ſplendor omne decus exuperat, qui ſic in ampliſſima ciuitate degitis, ut nulla ſedium anguſtia clauſi, latiſſimas regiones perluſtrare poſſitis, atq; ita in ſpacioſiſſimam ueſtræ unius patriæ latitudine uerſamini, ut in una ſemper ciuitate eſſe uideamini. Quis explicare queat, qua caritate quibuſue officiis ciuitatem, quo ſtudio quoue amore patriam, qua deniq; pietate

parentem hanc proſequi conueniat, cui fidem & religionem qua diuinitus inbuti ſumus acceptā referre debemus? Quis inſuper leges ſanctiſſimas, æquiſſima iudicia, ſapientiſſimos magiſtratus, regiam libertatem, eximium ſplendorem, præclara munera, & diuinas prope dignitates pro meritis enarrabit? Sed redeo ad Paulum qui Eſayæ teſtimonio deſertam olim & ſterilem gentium Eccleſia copulata uiro Sinagoga filiis ciuibuſq; fœcundiorem eſſe affirmat. Quos Chriſtus Princeps æternus cateruatim ad ſe properantes unam ipſam ciuitatem cui nichil præſidii & rerum ad ueram uereq; Beatam uitam pertinentium deeſſet magna ſedulitate collegit. Et ut uerum ac prouidum ciuitatis cuiuſlibet principem in alendis fouendiſq; ciuibus ſummopere liberalem eſſe decet, cum alias ſemper, tum preſertim hodie ſe omni ex parte munificum exhibuit, dum afflictum inedia populum (ut hodierna Euangelii narrat hyſtoria) mirabili & inaudita liberalitate refecit. Idq; officium præſtitit, quod a uobis quos in ſua ciuitate paſtores & Epiſcopos conſtituit, omni iure expetit. Nempe ut non modo Euangelicam doctrinam, cuius miniſterium uobis delegauit, uerumetiam Eccleſiaſticas opes quarum diſpenſatores uos eſſe uoluit, in ueſtros ciues diſpenſetis. Neq; enim ubi liberalis eſt Princeps œconomum tenacem eſſe conuenit. Quare ne eximia principis liberalitas ob oculos uobis poſita ueſtram uel parcitatem uel illiberalitatem merito condemnet, occurrere debetis. Hæc omnia uos potiſſimum reſpiciunt P. A inp. Nam uos in lucem quæ ipſi nouæ ciuitati ſponſæ ſuæ ſemper affulgeat Chriſtus ciuibus aliis uos ceu proceres ac uere primates prçeſſe conſtituens, erexit. Itaq; ne quā illa caliginē induat, magnopere curandū eſt.

Si enim lumen quod in uobis eſſe debet, uertatur in tenebras, ipſæ tenebræ quantæ erunt? Salem quo Euangelicæ doctrinæ cibus ad ſalutẽ ciuium ſuorum cõdiatur, a uobis exigit, quapropter ne intereat ille aut dilutus fiat diligẽter prouidendũ. Si nãq; ſal euanuerit in quo ſalietur? Ipſam in monte ciuitatẽ omnium cõſpectui expoſitã uos præcipue eſſe uoluit. Veſtræ igitur uirtutis erit ut in altitudinem ueſtram omniũ oculos, quos fugere nõ poteſtis, coniectos meminerítis, eoſq; uos ſemper præſtetis, qui in communi omnium ciuitate, in quo poſiti eſtis principẽ locum merito tenere uideamini. Ad te tandẽ conuertor. B. P. qui cũ in medio lapidũ ignitorũ ſedens maximũ ciuitatis Hieroſolimæ põdus ſuſtineas, eũ te in ſeruãdis augẽdiſq; rebus exhibeas, ut nihil quod ad optimũ principẽ attinere ualeat in te deſiderari poſſit. Quo fit ut non modo ciues alii nouæ huius Hieroſolimæ uirtutis tuæ magnitudinẽ admirẽtur atq; ſuſpiciant, ſed etiã ipſi qui proxime tibi aſſident optimates tui, te ut parentẽ ex animo uenerentur & colant, ac te huic ſancto regimini pĕeſſe diutiſſimeq; uiuere merito exoptẽt. Id enim certa fiducia omnes a te expectant, ut qui ſumma ſapientia & fœlicitate creditã tibi a Chriſto Hieroſolimã in trãquillo ſtatu hactenus ſeruaſti, eã ſubortis quibuſcũq; malorũ procellis ſubleues, diuinæ lucis fulgore perfundas, cœleſti rore fœcũdes, numero ciuium augeas, collectis lapidibus inſtaures, ſalubri deniq; alimonia ac ſpecioſa ſpiritalis lęticię roſa foueas ac ſemper exhilares. Quę omnia quia diuini eſſe muneris nõ ignoramus, deũ Opt. Max. oramus ut ſanctiſſimis cõſiliis tuis adeſſe optimoſq; conatus tuos ope ſua proſequi & ſtabilire nõ deſinat, tibiq; quod aſſidue optamus & precamur longeuã fœlicemq; uitam cõſeruet.

Digitized by Google

EIVSDEM DE DIGNITATE HOMInis oratio Coram ipſo Paulo. III. Pont. Max. & Reuerendiſſimorum Cardinalium conſeſſu, in die cinerum anni. 1537. habita.

QVi hodiernam dicendi prouinciam obire ſolent. B.P. eam ad calamitoſam mortalis naturæ conditionem, intimamq; ſui inſpectionem conuertere conſueuere. Horum ego ſtudium non tam Eccleſiaſticis hodie ſacriſq; ritibus q̃ innumeris ſcripturarum ſententiis quæ hominem rem eſſe uiribus, ueritate, uitaq; ferme deſtitutam, ac imbecillitati uanitatiq; abnoxiam atteſtantur, haud dubie commendandum arbitror. Nam & apud Euangelicum illum Æſaiam, Ægyptum hominem non deum, carnem non ſpiritũ, & in pleriſq; aliorum uatum oraculis diuiniſq; eloquiis, hominem modo terram, puluerem, & cinerem, modo fœnum & abiectiſſimum quid adpellari comperimus. Quæ omnia ad eam qua homo a ſe pendere inq; ſe conſiſtere falſo exiſtimaretur, rationem, & ad infœlicem ex primo parente originem, qua natiuam peccandi uim atq; libidinem & mala omnia traximus, non ad Dei Opt. Max. bonitatem qua omnibus aliquam ſuæ naturæ lucem ceu numen infudit, referenda eſſe nouimus. Quamobrem operæ precium me facturum eſſe putaui ſi hoc mihi delegatum, non ultro ſuſceptum, enarrandi potius q̃ orandi munus, præter ea ad mirabile hoc immortalis Dei opificium breuibus extendero.

ETſi cœleſtes illos ſpiritus eminentioris naturæ, tum dignitate tum fœlicitate, rebus aliis præſtare non dubitamus P. Amp. hominem tamen diuinum eſſe opificium, cœteris maiore dignum admiratione facile exiſtimauero. Cum enim res alias aut ſpiritus omnino, aut corpora prorſus eſſe putemus, ſolum hominem, ex ſpiritu ſimul & corpore, illo quidē cœleſtis, hoc terreſtris naturæ, perpetuo amoris uinculo iunctis, mirabiliter conſtare uidemus. Quo fit ut quæ maxime diſtare nouimus, ignem ac cinerem, ſpiritum ac puluerem cœlum ac terram, in unum coire non ſine admiratione, conſpiciamus. Huc accedit ꝙ incomparabile hoc opificium aduerſis lationibus obnoxium eſſe, id eſt ſurſum deorſumq; ferri intuemur, dum animo illud ad cœleſtem & ſupernam originem contendere, corpore uero ponderoſam infimamq; terræ molem petere uidemus. Verum alia quæ magis ſuſpicere debeamus in diuinis libris recondita animaduerto. Eximius enim ille cœleſtium myſteriorum ſcrutator paulus hominem qui nouus ac ſpiritualis omnino conditus, a natiua dignitate in maximi dedecoris ſentinam ſeſe pręcipitauit, rurſus erectum at non prorſus reſtitutum, unum ex duobus iiſdemq; integris hominibus, ſpiritali ſcilicet & corporali, nouo & ueteri conſtituit. Qui cum a ſeſe mutuo ſemper diſſideant eundem plane hominem qui totus uterq; eſt, perpetua eademq; fœliciſſima ſecum militia certare, eoq; fieri intelligimus ut diſcordia qua cętera labefactari ſolent, mirabile illud opificium in uita ſeruetur, quod alioqui caduco mortaliq; immerſum corpori, ſua ſecum pace & concordia interiret. Ex eo autem fit ut in hoc mutabilis uitæ curriculo id ipſum ſemper ac ſimul ſtare & cadere, uincere & ſuccumbere, adoleſcere & interire,

Digitized by Google

fateri debeamus. Et quod aſſidue optandum eſt, ueteri la-
bente nouum conſiſtere, illo cedente hunc triumphare, illo
ſeneſcente hunc iuueneſcere, illo marcente hunc florere, il-
lo emoriente hunc potiſſimum uigere ſentiamus. Quo cir
ca non abſre pro ſeruanda uita atq; ſalute noſipſos ad mor
tem atq; interitum adigere, nihilq; niſi quod non noſtræ
naturæ, ſed diuini eſt muneris, in nobis integrum relinque-
re, ac proinde uitam morte, ſalutem interitu, ſtrenue tueri-
cogimur. Quo ſane fiet ut inſignem & glorioſam dei uicto
riam memorabili gedeonis facto confodientibus ſeſe mu-
tuo hoſtibus adumbratam, in nobis experiamur. Porro ſi
ueterem illum in nos dominari contigerit, quod utique ar
chano diuinæ diſpoſitionis ordine, uel ad iudicium pro hu
manæ uitæ merito, uel ad ſalutem pro gratuito dei benefi-
cio ſemper fieri non dubitamus, non perinde ceu omni ſpe
deſtituti animum deſpondere debemus. Sed quemadmo-
dum Deus priſcis mulieribus quibus ſterilitas opprobrio
fuit, fœcunditatem naturæ uiribus ſuperiorem indidiſſe le
gimus, ita nimirum cum per impietatem corda nobis exa-
ruerint, ſpiritum ſuum eis ingenerare, immo & lapides in fi
lios Abrahæ, inq; nouam tranſformare creaturam & poſſe
& uelle ſperemus. Itaq; noſipſos inſpiciamus oportet, qui
ſi flagitioſi & impii fuerimus, ad ueterem dumtaxat, ſin iu
ſti ad ueterem atq; nouum, cum Euangelico illo Samarita-
no ſemiuiuos nos pertinere nouerimus. Quippe qui non-
dum ſupremam pietatis metam attigerimus, ſed imperfe-
ctam adhuc (ut ita dixero) perfectionem aſſequutiſſimus.
Quamobrem ut ueteri perempto & in partes conciſo ac
diſſipato, qualem excoriata olim hoſtia & fruſtatim diſſe-
cta, myſticoq; altaris igne cōſumpta, prefigurauit, nouum

in dies renouemus, & magis ſemper magiſq; ſtabiliamus, ſumma dimicatione contendere debemus. Cuius rei expreſſam Euangelio formam intueamur.

RElligioſam priſcis illis patribus ieiunii, aut præſcriptā lege obſeruationē aut adſumptam ſponte uirtutē, hodierno etiam poſteris Euangelio cōmendatam uidemus P. Amp. Quæ nō pręcipue in delecto ciborū genere, inq; pręfixum protracta tēpus inedia, ſed in cōtinentia & uoluptatum deliciarū luxuūq; contemptu, ac iuſta uitæ auſteritate potiſſimū cōſtituta, uerā animi afflictionē pœnitudinēq; teſtetur, atq; ita ueterē nouūq; hominē cōponat, ut illo languente hic cum ad omne pietatis officiū omnēq; uitæ functionē, tū pręſertim in ſubitis rerū euentibus & aduerſis caſibus, ad ſedulum precandi munus uegetus alacerq; euadat. Ob id ſiquidē non ſolū illi ueteri hebreorū populo ſępenumero flagellis attrito & Chriſti Apoſtolis infœlice illa naſcentis Eccleſiæ calamitate undiq; ad necē quęſitis, uerum etiam ethnicis iram Dei cœlitus expertis ſalutarē corporis caſtigationem cū precatione peculiarē ſacramq; fuiſſe legimus. Hanc uero totius author ſalutis (ut Euangelio exprimitur) nulla hypocriſi nullaq; ſimulatione aut mēdacio fucatam, uerū uult eſſe merentis & ad deum ſuſpirantis animi argumētum, ne ſi natiua uultus effigie defigurata ille intus per noxias cupiditates uoluptateſq; uerā ueteris hominis imaginē expreſſerit, falſam noui ſpeciem propriæ uetuſtatis ueritate cōdemnet. Qua propter tu (inquit ſeruator) quē nō ad humanū conſpectū deformata corporis effigie, ſed ad diuinū intuitum reformata animi ſpecie prorſus formatū eſſe uolo, cū ieiunaueris unge caput tuū & faciē laua.

Caput

Caput namq; hoc eſt principem humanæ naturę mentem interim meroris gemituſq; acerbitate adflictam, ſpiritalis oleo leticiæ quod in aduerſis perinde atq; in proſperis uultum exhilaret, animumq; confirmet delinire monemur. Faciem deniq; illam quam immortalis deus expreſſa diuinitatis imagine formauit, cœleſtis gratię lauacro ab omni corruptorum affectuũ ſorde expurgare iubemur, ut homo noſter qui iam non cœleſtem patrem retulit, ſed in terreſtrem ſpurium degenerauit, recuperata cœleſtis ſimilitudine, priſtinam nouitatem dignitatemq; recipiat, Externum uero illum humanæ conſuetudinis uultum, cuius fortaſſis caligine aliorũ facies obſcurauimus, ita illuſtrare debemus, ut ex eo non nihil noſtrę hoc eſt diuinę nobis inditæ lucis aliorũ oculis reſplendeat, non ut humanæ laudis aut cõmendationis claritas nobis arrideat. Seruator enim theſauros in terram eruginis & tineæ demolitioni, furũq; inſidiis futuros obnoxios, defodi uetat, inq; cœlo ubi nihil eorum metuitur reponi præcipit. Quo nõ modo perituras opes in Chriſti membra diſpenſando ad cœlum tranſmittere, uerum etiam recte facta nõ ad terrenã mercedẽ ſed ad cœleſtis patris gloriam, cuius gratuito muneri accepta referri debent, & a quo immortale premiũ certa fiducia expectetur, ſedulo conferre iubemur. Quod ſi ſecus fecerimus, cum theſaurus quocunq; demũ loco tua induſtria repoſitus, cor ueluti ereptum tibi uehementiſſima ſecũ ui rapiat, certe fieri neceſſum fuerit, ut quod in homine maxime alienum a terra & cœleſte eſſe debuerat, id alienum a cœlo & terreſtre euadat, totumq; hominẽ noxia uetuſtate corrumpat. Hæc autem omnia ſummi Eccleſię proceres & ſapientiſſimi præſides a nobis potiſſimũ nos omnẽ bene uiuẽdi diſciplinã mutuati

Digitized by Google

ueſtriſq; exemplis inſtituti prꝑſtare, & quo nihil iuſtius uehe mentiuſq; a nobis exigitur, humanę tum fragilitatis tũ dignitatis ratioẽ habere debemus. Veſtræ uero uirtutis erit non ueſtra modo ſed noſtra etiam capita ungere, hoc eſt inſcias mentes Euãgelicæ eruditionis, imbecilles animos perfecti roboris, ſaucia corda uiui medicaminis ſpiritali unguento perfundere. Veſtram deniq; faciem in quã omnes coniectos fixoſq; oculos habent, ita ab omni turpitudinis nota abſtergere, ut ſicut in ea diuinæ authoritatis ſplendor emicat, ſic & in uita quid homine maius atq; diuinũ nobis reluceat. Tu uero. B. P. cui latiſſima Eccleſiæ facies per orbem longe lateq; diffuſa, ad imperium nutumq; patet, quã Chriſtus ex infirmis quidẽ hominibus, ſed diis ualidiſſimis aggregauit, cuiuſq; unctum inuiſibili ſpiritus oleo caput te conſtituit, eam quantum tibi per temporũ hominũq; iniuriam licet, candidam, ſerenam, atq; tranquillam, ſeruare nõ deſinis. Et quemadmodum Moſes mirabili uultus claritate in hebreorũ populum irradiauit, ita nimirum tu qui non in Moſi ſed Chriſti uices locumq; ſuffectus es, eam immenſo ſapientię maieſtatiſq; tuæ fulgore iugiter illuminare & fulgore accendere non ceſſas. Faxit igitur deus Opt. Max. ut incomparabile iſtud tuum lumen depulſis impietatum & ſuperſtitionum tenebris, in plurimos annos quos fœliciſſimos tibi comprecamur, nobis affulgeat.

Digitized by Google

EIVSDEM DE ECCLESIASTICA Vnione & Communione, oratio Coram ipſo Paulo. III. Pont. Max. & Reuerendiſſimorũ Cardinalium cõſeſſu, Dominica. 4. quadrageſimæ anni. 1537. habita.

QVi in optatã Eccleſiaſticæ unionis cõmunioniſq; fœlicitatẽ, qualeſcunq; hodie dicẽdi uires conferre ſtatuerim. B. P. qui mirari debeat neminem eſſe exiſtimo. Nam dum præſentiũ mala temporum quæ oculos fugere nequeunt, lachrimis nos Babilonis flumina miſcere cõpellunt, antiquæ unionis cõmunioniſq; tuæ, O Syon meminiſſe cogimur. Verum ne celebrem huius diei lęticiam luctuoſa oratione perturbem, quæ dicenda ſuſcepi, ita temperare conabor, ut ipſam calamitatum acerbitatem ex tua. P. B. prouidentia ueſtriſq; P. Amp. ſtudiis priſtinę quietis tranquillitatiſq; expectatione lenire poſſimus. Cœterũ & ab Euangelio quod ſeruatorẽ copioſam multitudinẽ diuinitus refeciſſe cõmemorat, hoc inſtitutum non admodum abhorrere cõſpicio. Si enim Paulus mirabile diuini ſpiritus organum omnes unius panis poculiq; participes, unum ceu panẽ corpuſq; eſſe affirmat, ego ex hodierna mẽſa Eccleſiaſticã unionem cõmunionemq; non abs re colligere exiſtimabor. De qua paucis acturus qđ uos a me ſtudii i dicẽdo poſtulare credo, id a uobis diligẽtiæ in attẽdendo me ſperare poſſe cõfido.

SI quid eſt in uita mortalium quod ſeruandis augendiſq; rebus noſtris neceſſariũ eſſe arbitremur P. Amp. id per

petuum & indiſſolubile unionis uinculum eſſe exiſtimo. Si qdē ex unione caritatē ex caritate cōmunionē atq; cōcordiā ex cōcordia pacē trāquillitatēq; ſine quibus res noſtrę conſtare non poſſunt, naſci & ſcaturire nouimus. Nam & clariſſimas urbes, potentiſſimas Reſp. latiſſima imperia, quæ diſcordia funditus euerſa fuiſſent, concordia & pace non modo ſeruata, ſed & aucta fuiſſe non ignoratis. Quod ſi in rebus humanis, id quoq; in diuinis & ad fidem atq; religionem pertinentibus, uerum eſſe fateri oportet. Quam obrem Chriſtus tum morti proximus, tum rediuiuus, firmata Rep. ſua claritatem ſuis & pacem ſummopere commendaſſe, & totius charitatis paciſq; authorē ac unionis cōmunioniſq; fontem ſpiritum inhalaſſe legitur. Paulus deniq; haud neſciūs q̄ peſtifera ſunt ſciſmatū & diuerſorū dogmatum monſtra, & noxia opinionum inuenta, ad hoc ubiq; ſtudium confert ut extirpatis eorū radicibus quę iam multorum animos occupare, & ſuccreſcentē Eccleſiaſticę unionis cōmunioniſq; frugem ſuffocare cœperant, eandē omnibus mentē ſententiamq; inſtillet. Huc accedit q̄ Eccleſiaſtica hęc hierarchia cœleſtem illā in qua Beatos ſpiritus perfectiſſimo animorum uinculo nexos, & incomparabilium bonorum cōmunione locupletatos credimus, immo diuiniſſimam trinitatem in qua tres in unū numen coeunt, & tum naturā tum operationē cōmunem habēt, nulla re alia rectius q̄ unione cōmunioneq; imitari poteſt. Hāc pſaltes ille diuinus in domo dei quā multi in unū fratres īhabitāt, nihil iucundius aut fœlicius aſſeruit eaq; fieri cecinit, ut inuiſibilem ſpiritus unctionem doctrinæ, fidei, iuſticięq; miniſtram/a/capite in barbā Aaron hoc eſt a Chriſto in Eccleſiaſticos proceres a ſublimi eius ſapiētia & fortitudine pen

dentes,inq; oram ueſtimẽti eius,id eſt infimos credentium in unica eccleſia ceu incõſutili ueſte(ut ita dixero)cõtextos defluere ſentiamus. Qua de re qui inanem diſceptationis labirinthum extruunt, unicam eſſe Eccleſiam & diuiſionis expertem & multitudinis capacẽ fateantur oportet. Nam iuxta innumera ſcripturarũ teſtimonia tametſi plures eſſe tum perſonarum,gentium,locorũq;,diſtinctio,tum diuerſa peregrinationis patriæq; ratio confirmet unicam tamẽ eſſe perfecta omnium membrorum in capite unio, eadem fidei & religionis profeſſio, ſpiritus quoq; ſacramentorum & dogmatum communio demonſtrat.Hæc autem quo ſtudio qua ue induſtria aut plantata creſcere,aut leſa reuiuiſcere queat,ex Euangelio audiamus.

QVid uobis quos Eccleſiaſticæ unionis cõmunioniſq; baſes & firmamenta , ad eam uel retinendam uel inſtaurandam,agere conueniat,hodierno ſeruatorem Euangelio indicaſſe uidetis P. Amp. Qui firmaturus eam , dum haud dubie extra cœtera atq; ſeipſum abiiſſe deſcribitur, pro ea uobis tum opes , imperia , ſacerdotia , reſq; omnes præclaras tum proprii ſenſus blandimenta & humanæ rationis argumenta,quæ animos a uero abducere ſolent , calcanda docuit,cumq; ſe uobis non quiete ſed labore,non refrigerio ſed faſtidio,non uoluptate ſed calamitate,in Euangelicæ prędicationis itinere exhibuit , qui iuxta Moſi uaticinium de monte , id eſt ſublimi cœleſtis philoſophię faſtigio igneam in manu legem attuliſſe legitur,ſuo nimirũ uos exemplo inſtituens, ut ſęuiente diſcordia , frigeſcente religione,Euangelicæ pacis & igneæ legis fideli ſeduloq; miniſterio uos accingere, eoq; aduerſus impios fratres cum Ioſue uos armare non formidetis. Quippe a quo aut non

preſtito aut inſincere inſideq; detorto, peſtilentia dogma-tum & noxiarum opinionum fontes, emanaſſe, & foris impietatem, intus ſuperſtitionem ac prepoſterum tandem religionum legumq; ordinem, inualuiſſe nouimus. At quia in turbulento ſectarum ſeditionumq; diluuio, quo totius arca ſalutis impetitur, rem in diſcrimen adductam uidemus, Seruator lacum Galyleæ id eſt tranſmigrationis uos ſecum tranſiire, hoc eſt, omnibus aduerſitatum procellis ſuperiores euadere præcipit, cœteriſq; neq; cœcos neq; ignauos duces præficit, quo inſtitutione & authoritate/a/ tenebris ad lucem, ab errore ad ueritatem, a morte ad uitam, a tabernaculis chorę & Abyron ad unam eandemq; cõmunem ſeruandorum arcam facti tranſmigrent. Nam quod illi peſtifera ambitione accenſi, Moſen & Aaron, dominatum eis improperando, iurgiis conuitiiſq; laceſſere, ſibiq; cœtum ſanctorũ temere uendicare non erubuerint, id tunc adumbratum, nunc autem in Eccleſiaſticæ unionis cõmunioniſq; perniciem excitatum cernimus. Verum hic immutabili diuinę electionis conſilio animos ſtabilire, & inſtar Helyæ qui ſolum ſe relictũ conqueſtus, ſeptem, hoc eſt, multa uirorum milia qui Baal non adorauiſſent, ſupereſſe intellexit, nos etiam ingentem multitudinem ut Euangelio exprimitur, Chriſti Apoſtolorumq; ueſtigiis id eſt Chriſtianæ religionis & Apoſtolicę Eccleſiaſticæq; diſciplinæ inſtitutis inherere nouiſſe debemus. Deinde ſeruator non modo ſequentes ſincera charitate complexus, ſed etiam infirmis pia lenitate compaſſus, ſui uos imitatione non ſolum qui in ſanã fide diuino munere perſtiterint, incolumes ſeruare, uerumetiam qui humana egritudine laborauerint, aut aliena iniquitate ꝑcipitati uulneratiq; fuerint, erigere,

& curare, atq; in Eccleſiaſtica unione cõmunioneq; rurſus confirmare uoluit. Hæc uero ne ſubingreſſis in gregem lupis, uiolari ac diſſipari queat, uos ſecum a ualle in montem conſcendere, hoc eſt a torpore ignauia, & ocio, quæ Eccleſiaſticam dignitatem dedecorant, in aſſiduatum ſollicitudinum, excubiarum, & actionum altitudinem, unde uigiles ſtudioſos diligenteſq; Epiſcopos id eſt inſpectores agere debeatis, conſurgere iubet. Quibus ſane omnibus fiet, ut ueſtra fide ſtudio & opera compoſitis Eccleſię rebus, populus cum Chriſto iuxta Iohannem in uiridi gramine, hoc eſt iuxta Eſayam in ſpecioſa & amabili pacis pulchritudine ſedeat, mactatis Egyptiorum primogenitis id eſt conciſis impiorum dogmatum, & exitialiũ diſſidiorum capitibus, paſcha Iudeorum/in credentium confitentiumq; profectum celebret, uni deniq; & communi myſticæ in Eccleſia menſæ fœliciter accumbat. De qua proximam Euangelii partem q̃ pauciſſimis abſoluere conabor.

SPiritalem myſticæ unius in Eccleſia menſæ communionem ueſtrę creditam fidei & diſpenſationi, Chriſti uobis exemplo cõmendatam animaduertitis P. Ampliſ.dum copioſæ multitudinis curam uetus ille paſtor & Epiſcopus ſuſcepiſſe, & quibus epulis cœleſte in terris cõuiuium ei inſtrueret, ſuos tẽtaſſe legitur. At neq; Philippi neq; Andreæ ſententiam approbat, quorum ille ducentorum denariorũ panes, hoc eſt doctrinã iuſticiamq; humanã, ingenti ſtudio atq; labore quæſitam, hic quinq; ordeaceos panes duoſq; piſces a puero ꝓductos, hoc eſt traditionẽ ſanctimoniãq; legis, Moſi creditam miniſterio, uix utcunq; tamẽ ad uerę pietatis fœlicitatiſq; plenitudinẽ ſufficere poſſe exiſtima-

nere. Dumq; miram incõparabilemq; diuinitus menſam inſtruit, qua gregẽ alimonia paſcere debeatis, uerborum factorumq; ſuorũ imagine exprimit. Neq; enim quemlibet cibum ſed ſuis dumtaxat manibus ſacratũ hoc eſt doctrinã iuſticiamq; ex humana diuinã, ex Moſaica Chriſtianã red ditam, & iam nõ naturæ ſed gratię, non operũ ſed fidei, nõ legis ſed promiſſionis, in eſurientẽ & inedia confectã multitudinẽ, Apoſtolico ueſtroq; miniſterio diſpenſari præcipit. Idq; eo ſępius ac diligentius, quo magis ex auctorũ ho die panũ, & indeficientis olim farinę & olei argumẽto, cœleſtem cibum diſpenſatione nunq̃ minui ſemper autẽ creſcere indicauit. Qui cũ omni eſurie fortior, omniq; captu capacior, ſumi quidẽ ſed non conſumi, fide cõmunicari nõ abdicari poſſit, fragmenta quæ ſupereſſe neceſſe eſt, ne neglecta minimeq; diſpenſata aut ſumpta pereant, ad uocandorum in dies filiorum, robur atq; ſalutem colligere iubet. Quibus ut olim Helyas angelico, turba hodie Apoſtolico, utroq; certe ueſtro miniſterio, ubiq; autẽ Chriſti beneficio ſatiati, opulentã ſpiritalis menſę cõmunionem diuiniſſimi illius prophetæ a cuius aduentu ſalus omnis expectabatur, liberalitati & munificentiæ acceptã referant. Summatim nonnulla quæ ad Eccleſiaſticæ unionis cõmunioniſq; fœlicitatẽ attinere putaui ex Euangelio protuli. P. Amp. pro qua una cũ Hieremia Euangelicæ ueritatis hoſtibus murũ æneum uos poſitos meminiſſe debetis. Fidei namq; ſoliditate qua cruciatus mortemq; deſpicere, conſtantia qua infracto inuictoq; animo perſiſtere, ſonora ſpiritus doctrina quam mentibus infigere non dubitetis, uos pręſtare decet, atq; ſumma ope niti oportet, ut dum aliena mala quibus Eccleſiaſticam unionem communionemq; labefactatam

uidemus,

uidemus, eradicare cõtenditis, etiam domeſtica errata quibus Eccleſiaſticę dignitatis exiſtimationẽ leſam non ignoratis, extirpare conemini. Quo fiet ut alios ueſtra doctrina ad recte ſentiendũ, ueſtroq; exemplo ad bene recteq; uiuendum inſtitutos, ſpiritalis unius conuiuii in quo iam non caro & ſanguis, uerum quid dico? Immo caro & ſanguis ſed Chriſti, ſpiritus deniq; & uita proponuntur, participes efficere poſſitis. Quę omnia cum tu B. P. diuina tum prouidentia tũ authoritate dirigere debeas & Eccleſiaſticę unius arcæ gubernacula teneas, te potiſſimũ in Galyleo diuiſionum ſectarumq; mare interpello. Tu enim eximium illum Noe qui pacificus quietuſq; dicitur referens, cũ totius concordiæ paciſq; principem & unionis cõmunioniſq; authorẽ ſemper te prę ſtiteris, tuo nos pręſidio fore expectamus, ut columba ſpiritus a te tuiſq; Apoſtolis egreſſa ſiccatis undis, ramum frondentis oliuæ uictoriæ paciſq; ſignum afferens, diuinæ protectionis montem deſignet, in quo inſtar Chriſti inter purpureas ſpiritalis lęticiæ roſas, denſaſq; uirtutum frondes cum electis Eccleſiæ filiis cubes, eis ab intollerabili ſeuientium malorum æſtu, quietem refrigeriumq; præſtes, cœleſtem deniq; alimoniam impertias. Quod tua uita durante, quam diuturnam fœlicemq; eſſe cupimus, nobis non defuturum credimus.

EIVSDEM DE SACERDOTII DIGNI tate oratio Coram ipſo Paulo. III. Pont. Max. & Reuerendiſſimorum Cardinalium conſeſſu, Dominica. 4. aduen- tus anni. 1537. habita.

SI quid pietati, & religioni, qua homines morta les in deorũ immortalium cõſortium rapiun- tur, proximũ eſſe credimus. B. P. id potiſſimum ſacerdotii munus eſſe exiſtimo. De cuius digni tate atq; officiis, cũ innumeras alias & copio- ſiſſimas dicendi rationes amplecti potuiſſem, non abs re tractare conſtitui, primũ ꝙ corã ſummo ſacerdotũ princi- pe & ſupremo eorũ procerũ ſenatu qui religionẽ ſacerdo- tium & ſacra tueri debent, quibus nominibus rebuſq; nihil maius diuiniuſq; eſſe arbitror, ſum uerba facturus. Deinde ꝙ ſacerdotii cũ incredibilem magnitudinẽ tum incõpara- bilẽ adminiſtrationẽ in aperta Apoſtolicę Euãgelicæq; do ctrinæ luce propoſitã hodie uidemus. Paulus enim impri- mis ſacerdotes atq; Epiſcopos miniſtros Chriſti & diſpen ſatores myſteriorũ dei conſtituit, Lucas uero dum ſub alię narũ gentium tetrarchis atq; pręſidibus, Iohannẽ leuitico genere ortum, nouiq; ſacerdotii deſtinatũ pręcõnẽ intro- ducit, ueteri plane ſacerdotio finẽ imponit. Quæ dum ſuc- cincte tenuiterq; perluſtro, uos quęſo P. Amp. attentas au res animoſq; faciles Pauliſper accõmodate.

AD illuſtrandã ſacerdotii maieſtatẽ, & officiorũ eius ex plicandã magnitudinẽ, nihil magis cõducere puto, ꝙ ꝙ totius author ſalutis, & eã ſei pſo, & ſeipſum ea clarũ illu-

ſtremq; haberi uoluerit, & cũ ea ipſa ſimul ac regia dignitate fulgeret, hanc illius uirtute ſibi pręcipue uendicauerit. Non enim qui religionẽ ſolũ pręeſſet, ſed etiam qui pręuia religione additiſq; ſacris regnũ obtineret, ſacerdos ueniſſe creditur. Nam & mundi principes ſub quacunq; demũ religione uixere, a ſacris ſemper auſpicati ſunt omnia, & abſq; ſacerdotũ officiis nihil recte fieri poſſe exiſtimauere. Quã obrem a ſacerdotio etſi non obſcuro illo & parũ inſigni leuitico, a claro tamen & excellenti a quo ſacerdotiũ omne in Eccleſiam defluxiſſe credimus, & geſtorũ Chriſti auſpicia pręmitti & reipſa perfici oportuit. Nam ut cœtera pręter eam, duo eſſe in Chriſtiana religione ſacerdotiorũ genera, alterũ citra hierarchyci ordinis iniuriam omnibus cõmune, alterũ iuxta Eccleſiaſticæ uocationis menſuram quibuſdã peculiare, ex ſacris literis aperte colligimus. Qua de re ut ex diuinarũ ſcripturarum theſauro uetera & noua depromã, nonne deũ Opt. Max. quotquot eius legibus Bene Beateq; uiuendo parerent, promiſſiſq; fiderent, eos ſacerdotes delegiſſe Moſes affirmat? Petrus deniq; ſenatus Apoſtolici caput, cunctos religionis Chriſtianę myſteriis initiatos fideq; imbutos non modo ſacerdotũ ſed etiã ſacerdotii ipſius ſacroſancto nomine dignatur. Quid ſi credentes omnes etiam Chriſtos dici in ſcripturis fateri oporteat? nimirũ quia ſacerdos omniũ Chriſtus ut immortali deo ſpiritales litare uictimas, ſeſeq; ad capitis uſq; iacturam cõſecrare non dubitent, omnes id genus ſacerdotes oleo inuiſibili unxiſſe dignoſcitur. Qua moderatione ſi incidentes de ſacerdotio diſceptationes temperarentur, non tot homines aut propria cœcitate, aut aliena iniquitate ſeductos, in errorum uoragines prolabi uideremus. Neq; enim omnes

ſacerdotes id eſt pręſides eſſe aſſerere debemus. Si quidẽ ſic filios Dauidis utiq; ꝓphanos, & a ſacrorũ officiis alienos, Iethro madianitam & in Eſaya maiores ſacerdotes dictos legimus. Nec deniq; omnes Eccleſiis ad ſacrorũ miniſteria pręfectos eſſe, aut eiuſmodi functionis poteſtatẽ habere, ulli, niſi in Eccleſiaſticũ ordinẽ iniurii affirmauerint. Quos q̄q̄ innumeris ſcripturarum teſtimoniis confodere liceret, apertiſſima tamen doctoris gentiũ ſententia ſatis conuulſos fractoſq; arbitror. Is enim, nunquid ait omnes Apoſtoli? nunquid omnes Prophetæ? nunquid omnes doctores? atq; paſtores? Quorũ officia cũ ad euangelicũ ſpectare ſacerdotiũ animaduertere debeant, non ſane omnibus cõmune id eſſe fateantur neceſſe eſt. Quibus de rebus cũ non niſi iuxta Apoſtolicæ Euangelicæq; doctrinæ regulã dicere ſtatuerim, illico ad eam me confero. Interim ſi quæ ad ueſtri muneris, & uitæ rationẽ pertinent, attigero, pro ueſtra humanitate facili uenia donandum me exiſtimabo.

PAulus ille gentium Apoſtolus, qui in uices Apoſtolorũ locumq; ſuffecti ſacerdotes atq; Epiſcopos agitis P. Amp. uos miniſtros eſſe Chriſti imprimis affirmat. Qua ſententia ſacerdotii ueſtri, & Epiſcopatus tum dignitatem maximã, tum munus grauiſſimũ expreſſum, perpendere debetis. Quid enim Chriſti miniſterio aut illuſtrius aut maius aut eminentius eſſe poteſt? quo ſacerdos a rebus prophanis ad tractandũ ſanctiſſimũ diuiniſſimũq; eius negotium ſegregatur, & diuinitati proximus efficitur? Ad id Paulus qui Apoſtolicã doctrinã pari authoritate atq; modeſtia intonat, & Iohannes ille lucerna ardens & lucens, quæ mirabiles in Euangelio radios & ignes iaculatur, inaudita uoca-

Digitized by Google

tione inuiſoq; ſpectaculo adſũpti, Ille uoce cœlitus delapſa non minus uocatus q̃ territus, hic facto ſuper ſe uerbo Domini ſubito eius numine tranſformatus, qua religione ipſum ſacerdotii miniſterium tractare & explere uos deceat oſtendunt. Quamobrẽ Paulus dum ſe fere ſemper Chriſti ſeruũ & miniſtrũ, nõnunq̃ oratorẽ & legatũ eſſe gloriatur, tanq̃ maiore titulo poteſtatẽ ſibi aſſerere aliiſq; approbare non poſſet, ſuo effecit exẽplo, ut modeſtã hoc nomine dignitatis gloriã tũ ab alieno contẽptu & iniuria liberã, tum ab omni tirãnide ac inſolentia immunẽ, ſeruare debeatis. Per id autẽ inprimis authoritatẽ uobis cõmendat. Iohannes uero dum ſacerdotii miniſterio & Apoſtolicæ legationis munere perluſtrata omni Iordanis regione cunctis, qui ſalutaris lauachri i myſterio, prioris uitę pœnitudinẽ teſtaretur, gratuitam condonationẽ denunciat, aſſiduũ docendi prędicandiq; officiũ a uobis exigit. Quod dum ſacerdos aut Epiſcopus explet rem adeo dignã exequitur, ut exẽplo Pauli electũ Chriſtiani nominis organũ, inſtar Iohannis, uox clamãtis in deſerto, & uiuũ dei os eſſe & haberi mereatur. Verũ inter hęc decora miniſterii ueſtri ratio, cuius maximã in uoce minima uim pueſtigandã Apoſtolica doctrina proponit, animis ueſtris inclamat P. Amp. ut uos gregi non tam præeſſe q̃ miniſtrare debere, eũq; magis fidei ueſtrę creditũ, q̃ poteſtati traditũ, plus deniq; uobis oneris impoſitum q̃ dignitatis aut honoris collatũ eſſe memineritis, dumq; Apoſtolorũ ſucceſſores & Chriſti miniſtros uos eſſe animaduertitis, ad hoc ſedulo incumbatis, ut maiorũ imagines proprię ornamẽtis gloriæ, genus Apoſtolicũ uirtutis opinione, dignitatẽ ac titulũ ſacerdotii munere teſtificemini. Hoc ſubinde Paulus in diſpenſatione myſteriorum de

officio plane ſanctiſſimo,diuiniſſimoq; potiſſimum cõſtituit. Non enim foris dumtaxat cœleſtiũ myſteriorũ elemẽta proponere, neq; inſtar leuitici ſacerdotis corporalẽ flãmã educere,ſed inſonantẽ animis ſpiritũ,& diuinũ ignẽ uerbi miniſterio & precationis ſtudio aduocare debetis. Alioqui ſi tam neceſſariã diſpenſationẽ a qua ueſtrę dignitatis & miniſterii rationẽ,ac tot hominũ ſalutẽ pẽdere nõ ignoratis,impie prętericritis diuinæ indignationis iram, quod Paulus etiam intentaſſe legitur,in uos prouocare nõ dubitabitis. Is nimirũ impiam quorundã ignauiam dãnat,dũ alter regionẽ omnẽ ab Hieroſolyma ad illiricum,& ſceleſti uſq; Neronis regiã,& orbẽ fere uniuerſum,myſteriorũ Dei diſpenſatione penetrat. Alter dum ad gẽtes Iordani proximas & impii Herodis aulam, ac carcerẽ deniq; ipſum cœleſtium ſacramẽtorũ adminiſtratione pertrãſiit; Dumq; ſanctiſſimas omnibus leges preſcribit,ſeruatorẽ olim promiſſum,& expectatũ adeſſe,iudicẽq; adfore denunciat,peruios ei animos,& rectas cogitationũ ſemitas,mentium ualles depreſſis Phariſaicæ ſuperbiæ mẽtibus Euãgelicæ gratiæ præparatas, rectã dãnata ſuperſtitionis prauitate religionẽ & uerã cõpoſita aſperitate lenitatẽ, ab omnibus expoſtulat, uos quales diſpenſatores myſteriorũ dei præſtare debeatis, inſtituit. Quã de re quod ſupereſt inquit Apoſtolus illud in diſpenſatoribus exquiritur,ut fidelis quis inueniatur,ut ſcilicet is unica phœnix inter ſacerdotis & Epiſcopos merito habeatur. Verumtamen ſi incredita uobis diſpenſatione Chriſti non ueſtrũ negotiũ agere, ac prope etiam uitę anteponere; Euangelicæ doctrinæ myſteria ſincere citraq; fucum tractare,turpia lucra exhorrere,quę diſpenſanda ſuſcepiſtis elargiri, omnia ad gregis ſalutẽ nõ ad propriũ cõpen

dium referre, Eccleſiis inſtitutione uigiliis defenſione fortis nis ſanguine adeſſe, contempta libertate cũ officiis ardere, cũ infirmis infirmi fieri, omniũ affectus neceſſitudineſq; in uos transformare, Vulnus infligere & mederi, ſeuire & blandiri, modis deniq; omnibus Chriſti gloriæ & Euangelio acceſſionẽ facere noueritis, tum demũ fidi prudenteſq; diſpenſatores haberi poteritis. Qua fide atq; prudentia an polleatis, nec alienũ nec ueſtrũ uobis iudiciũ ſufficere Paulus oſtendit, dũ diſpenſationis ſuæ fidẽ ſuaq; iuſticiam neq; corinthiorũ neq; ullo hominũ iudicio, neq; officiorum cõſcientia metiri, nec inde alicuius famæ diurna (ut ita dixerim) claritate uult illuſtrari, aſſerens omnia a diuino pendere iudicio, quo optimus quiſq; aut ſacerdos aut Epiſcopus clarã diſpenſationis ſuæ laudẽ & copioſam mercedẽ a Deo referet, nimirũ quando ut Euangeliũ concludit omnis homo carne mortalis tandẽ immortalitate donatus, quo ſalutem aſſequuti ſumus eũ defeccata mẽtis acie intuebimur. Quo circa Paulus atq; Iohannes aſpernandã eſſe ſacerdotibus & Epiſcopis humanæ opinionis gloriã & magni nominis ſplendorẽ docuere, dũ alter cũ primas ei darent corinthii eũq; cœteris Apoſtolis preferrent, alter cũ pro Chriſto haberetur magno uterq; animo contẽpſit. Quas modo ex Apoſtolica Euãgelicaq; doctrina inſtitutiões audiſtis P. A. eas ad ſacerdotii uel ordinẽ quo donati eſtis uel ſaltem munus quod uobis incumbit morum integritate & bonarum actionum aſſiduitate illuſtrandũ pertinere animaduertitis. Quamobrẽ cũ precipua eiuſmodi adminiſtratiõis pars in ligandi ſoluendiq; hoc eſt docendi & iudicandi poteſtate & officio cõſiſtat, quod eo dignius eſt ac maius quo enim cen ſentur preſtare corporibus, ſummopere prouidendũ eſt ut

uerbo dei quod diſpenſandũ ſuſcepiſtis ueſtrã poteſtatẽ me tiamini, Alioqui futurũ expectãtes, ut quæ ſiue in publicis iudiciis ſiue priuatis ſententiis temere ac fruſtra tentaueri-tis, diuinũ iudicium cui omnis ſacerdotũ authoritas parere debet, infringat. Non enim alia ratione in rebus pręſertim fidei legũ religiõis cœteriſqꝫ id genus ſępe & maturius pon derandis ueſtrã Chriſtus ſententiam probatũ iri promiſit. Cœterũ iuſta iam ex dictis occaſione habita ad te cõuertor B. P. iſtãqꝫ tuã ſupremi ſacerdotii ſũmiqꝫ põtificatus digni tatẽ ſuſpicere cogor. Tu nãqꝫ Chriſtũ in terris referens, ip-ſius quod ſpiras uerbo omniũ tũ ſacerdotũ & põtificũ tum legum ac principũ leges atqꝫ iudicia exanimas. Nã ut ſupre mus ille parens in cœlo iudicium filio, ita nimirũ ipſe dei fi lius id tibi omne ſuper terrã iuxta creditũ tibi mandatũ, cõ mune feciſſe creditur. Et ſi Paulus ille tuus ſe ſpiritũ Chriſti habere nõ minus pie q̄ uere gloriabatur, eũdem quoqꝫ tibi Eccleſiaſtici ordinis principi non deeſſe debere exiſtima-mus. Quo fit ut cum nuper pro tua diuina dignitate & ne-ceſſaria tuorũ ſalute, totius Eccleſiæ ſynodũ tot iam annis deſideratam decreueris, qua re ueluti flatu lęticiæ Chriſtia-num orbem recreaſti, fœliciſſimi nobis eſſe uidemur, qui-bus incomparabilis animi tui magnitudo atqꝫ fœlicitas breui fore pollicetur, ut compoſitis principum animis re-bus deliberandis maximam dexteritatem adferat. Quod ut fiat deus Opt. Max. te cadenti Reip. Chriſtianæ laben-tiqꝫ religioni, cui uere ſacerdos ac Pontifex Maximus es pręfectus, defenſorem propũgnatoremqꝫ in multos ac fœ lices annos ſeruare non deſinat.

Eiuſdem

181

EIVSDEM DE DIVINÆ VOCIS VIRtute oratio Coram ipſo Paulo.III.Pont.Max. & Reuerendiſſimorum Cardinalium conſeſſu, Dominica .4. aduentus anni.1538.habita.

QVod mirificus ille Baptiſta delegatæ ſibi prouinciæ authoritatē conciliaturus ſola uoce clamantis in deſerto gloriatus fuerit B. P. incomparabilem profectο diuinæ uocis magnitudinem & uim expreſiſſe creditur. Quid enim immortalem deum, quem omnium ſpiritum parentem, & totius uitæ fontem eſſe nouimus, niſi ſpiritum ſemper loquentem & uitam omnino uocalem exiſtimare debemus? Quod igitur mortalibus uerbum mente ceu matre concipere, ſpiritu uocem edere, uoce deniq; ſermonem enunciare diuinitus cōceſſum fatemur, id immortali deo ſed differentibus plane modis adeſſe nō dubitamus. Mens enim noſtra tametſi corporibus intra ſuæ anguſtias naturæ ſemper clauſis ſupereminens, congenita ſibi uiuacitate omnia colluſtret, internum tamen ſermonem, quem ſpiritu corporis inſenſibilem uocem proferat, aliunde cōcipere cogitur. Diuina uero nullius indigens, cunctaq; continens, ſic omnia ęterna uerbi luce penetrat, uitali ſpiritu fœcundat, immenſa uocis uirtute excitat, ut nihil ab aliis ſuſcipiat, omnibus autem ſua larga liberalitate impertiat. Itaq; humana diuinis, temporaria æternis omnino cędant neceſſe eſt, Illic pręter caducam & fluxam imbecillitatem, hic pręter ſtabilem immobilemq; potentiam nihil intueri licet. Diuinæ etenim uocis nulli cędente, cunctaq; uincente uirtute,

originem habere omnia, orta ſuis ſeruari naturis, ſeruata in contrariũ nonnunq̃ uerſa perpendimus. Sic opertam diluuio terram, regreſſum ſolem, redacta in cruorem flumina, ſectum populis ęquor, redditam e ſaxo ſterili aquam, reſtituta uitæ cadauera, & id genus innumera ad diuinæ uocis imperium facta legimus. Quæ ſi uidentur exigua ad res animorum, pietatem dico & religionem feramur, in quibus inſuperabilis ineſtimabiliſq; uocis diuinæ uirtus, immi nentibus periculis, negante uetuſtate, renitente conſuetudine, repugnante natura, & omnia in contrarium armante humani generis hoſte, ueterem mũdum innouauit, & homines a patriis ritibus, ac maiorum inſtitutis, in multo diuerſam religionem & aliud uitę genus adductos, in deos tranſformauit. Quę uero pertinaciter obſtiterant, ea omnia ueluti tenuem puluerem qui ſpirantium uentorum impetum nõ ſuſtinet, in nihilum redegit. Qua obſecro re quid clarius illuſtrius ue haberi poteſt. Nam ut e plurimis pauciſſima & maximis minima producam, ex nihilo prodiiſſe omnia, immortales eſſe animos, rediuiuos fore mortuos, & quæ nullis oratorum uiribus aut philoſophorum rationibus perſuaderi potuere, eorum fidem ſola Euangelicæ prædicationis uox per ineruditos ignobileſq; delata inducere ualuit. Quid præterea de immenſa diuinæ uocis magnitudine referam, quæ per decertãtem adhuc peregrinantemq; in terris Eccleſiam multiformem dei ſapiẽtiam cœleſtibus olim ſpiritibus abſconditam patefecit? Quæ demum tot deorum aras, ſapientum rationes, regum conatus, hereticorum artes, & omnem altitudinem aduerſus ſcientiam dei ſeſe erigentem, ac proinde cœlum terram atq; inferos uicit, & ſuo imperio ſubiugauit. Hanc Paulus ille ſtrenuus inui-

ctuſq; milicie Chriſtianæ Imperator, ſubacta Gręcia, magnaq; minoris Aſiæ parte, in Romanum tandem Imperium nullis tum regum uiribus, aut hoſtium copiis expugnabile, uictricem intulit. Qua de re quæ pauca admodum dicenda ſuſcepi, hodierno ea Euangelio accommodare conſtitui.

QVo tempore Tiberius Romanum tenebat Imperium & Annas atq; Cayphas principatu ſacerdotum, & ſacrarum rerum ſumma potiebantur, e ferarum latibulis in medium prodiit eximius ille uates, & omni ſeculo admirandus Iohannes, facto ſuper ſe uerbo domini diuinę uocis organum delectus, ipſamq; diuinam uocem uox ipſe clamantis in ſolitudine uox nimirum uocem, clamans clamantem ſolus ſolum quiq; ſolus eſt & in diuinitatis penetralibus latitat, auribus omnium animiſq; mirabiliter inſonantem, ſedulo ſui muneris officio, inualida aduerſus diuinum decretum mundanę dignitatis faſtigia, ac inania hominum molimina & conſilia uincere fecit. Prodiit inq̃ pręclariſſimus ille uocis diuinę preco, ad perficiendum ſuæ legationis negocium inſtar Hieremiæ prius ſanctimonia q̃ luce donatus, exemplo Moſi deus hominibus cōceſſus, more Helyæ diuino numine & robore pręditus, ſocius angelorum, & inter feras obambulans, altior cœlo, & in ſolitudine uitam agens, Chriſtum indutus, & pilis ueſtitus, cœleſtibus epulis ſaciatus, & locuſtis ac melle refectus, mentem Chriſti tenens, & uocem dumtaxat ſe aſſerens, eoq; uiuendi genere in Eccleſiarum pręſidibus, quos diuinæ uocis organa eſſe decet, omnem faſtum luxumq; damnare & euertere. Ac interim delegatum ſibi munus mirum in modum

commendare ſtuduit. Id quod adeo eximia tum prudentia tum opera expleuit, ut terribilibus amabilibuſq; in Euangelicæ uocis præconio coniunctis, nullis hominum aut moribus aut ingeniis ulla in re defuerit. Quid enim (ut horribilibus in monte ſignis adumbratum fuit) uoce legis importabilius, qua ueluti cōminationum fulgure omnes tum ſcribas ac Phariſeos, tum publicanos ac milites exterruit, iudicii terroribus exanimauit, & niſi reſipiſcerent ad æternæ mortis ſupplicium damnare non dubitauit? Quid uero id quod olim Helyæ ſub typis quibuſdam demōſtratum extitit, Euangelicæ promiſſionis aura gratius, qua cunctis ſalutari lauacro ceu quodam iuſticiæ ſimbolo ſeruatori Chriſto initiatis, quos prioris uitæ pœniteret, gratuitam condonationem attulit? Hoc inquit æterni principis mandatum agnoſcite quod orator ego & præco, neque ignauia prætereo neq; impia temeritate excedo. Sed quod fidelem cœleſtium myſteriorum diſpenſatorem decet, ſincere ut accæpi adminiſtro. Hanc audite eius non meam aut alienam uocem (eius rei teſtem Eſayam facio) quam non e phyloſophorum dogmatibus, non ſcribarum aut phariſeorum cathedris, non mendacibus hereticorum inuentis, ſed ex ipſo eius ore ſpiritu & corde profero. Parate uiam Domini rectas facite ſemitas eius. Omnis uallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur, & erūt praua indirecta & aſpera in uias planas, & uidebit omnis caro ſalutare dei. Itaq; cum adeo multa in orbe Chriſtiano cæco ſui amore & inani fiducia imparata, noxiis cupiditatibus obliqua, omni uecordiæ & ſcelerum genere in ualles proſtrata, uana ſapientiæ ſanctimoniæq; perſuaſione in montes elata, inuerſa religione ac impietate deprauata, intractabilibus hominum

 153

moribus aſpera uideamus, quid mundum reſtituet niſi diui na uox intimis animorum receſſibus inſonans, quæ ſemel conditum & mortifera tandem uetuſtate conſumptum in nouauit? Huius diuinæ uocis incomparabili uirtute, & ueſtra P. Amp. prudentia diligentiaq; certo fore expectamus ut Deus Opt. Max. mentium cęcitatem uera in eum fiducia depellat, ſiniſtros appetitus diuinarum rerum amore cõmutet, deiectos animos ad ſpiritalis iuſticiæ, & cœleſtis regni ſublimitatem erigat, Sublimes ſibiq; placentes crucis humilitati ſubiiciat, deprauatam religionem ad Euangelicæ ueritatis regulam exęquet, morum aſperitatem Chriſtiana benignitate charitateq; leniat. Quo fiet ut deſtinatum nobis ante originem mundi & diuinitus nominatum totius authorem ſalutis in cõſpicua diuinitatis ſpecie coram intueri poſſimus. Vos etenim Eccleſiæ proceres incondita noſtra componere, obliqua dirigere, uallium deiecta reſtituere, montium ſupercilia humiliare, praua exequare, aſpera leuigare, Immortalem deniq; deum ueſtra tum uoce audiendum, tum luce uidendum, monſtrarem debetis. Alioqui ſi in delectis Eccleſię pręſidibus imparata omnia, quæ parandorum nobis animorum imago? ſi obliqua quę rectitudinis regula? ſi deſperata, quę ſubleuandi forma? ſi ſupercilium quæ modeſtię facies? ſi praua religio, quæ pietatis norma? ſi morum aſperitas quæ lenitatis effigies? Poſtremo ſi taciturnitas & caligo, quæ audiendi uidendiq; deum ſpecies eſſe poſſet? In te autem .B. P. maximam ampliſſimamq; eiuſmodi rerum facile inſtaurandarum ſpem repoſuimus, inq; eam pręclariſſimis & heroicis plane facinoribus tuis adducti ſumus. Tu namq; Iohannem & Helyam ſpiritu & fortitudine referens, potentiſſimos Chriſtiani

orbis principes uiuę uocis energia ceu numine quodam oc culto conciliaſti,& poſitis ob oculos noſtris calamitatibus ad miſericordiam,uiolatis ſacris ad pietatem,diuinis huma niſq; uiribus ad concordiam flexiſti. Voce igitur tua quæ non niſi incomparabilem animi magnitudinem & ſapien tiam ſpirat cœlum terram ac tartara pulſaſti,dum adlata quæ in deſperationem uenerat pace, cœleſtes ſpiritus no- ſtris malis offenſos exhilaraſti,Chriſtianum orbem ſangui- ne madentem reſtituiſti, inferos maximis infandiſſimiſq; ſceleribus oblectatos confudiſti. Quibus ex rebus id præ- terea tuę fœlicitati ſeruatum eſſe merito credimus,ut te ad reſtituendam in interitu, retinendam in periculo, augen- dam in proſperitate, Reip. Chriſtianæ ſalutem, in pluri- mos annos fœliciter imperante, Chriſtianiſſimos Princi- pes qui mutuis prœliis interire cœperant, fœdere iam fir- mato potentiſſima uoce tua excitatos, in immaniſſimum Chriſtiani nominis hoſtem, fines noſtros terra mariq; inſe ſtantem occupantemq;, & magnam quotidie Imperii no- ſtri partem tirannidi ſuæ ſubiicientem, uictricia ſigna fer- re,& clara inde trophea referre uideamus.

154

EIVSDEM DE DIVINI SAPIENTIA Spiritus oratio Coram ipſo Paulo.III.Pont. Max. & Reuerendiſſimorum Cardi nalium conſeſſu,Dominica .4.quadrageſimę an ni.1539.habita.

QVæ ad perfectam diuinæ naturæ ſimilitudinem,quam in illa uere fœlice Beataq; uita expectamus, & ad quam totis (ut aiunt) uiribus neruiſq; contendere debemus,nos euehere & ſublimare poſſunt. B. P. inter ea diuini ſapientiam ſpiritus potiſſimum eminere exiſtimo. Si enim diuinitate innouamur, in expreſſam immortalis Dei ſpeciem immo in deum ipſum tranſformamur. Si ſpiritu inſtauramur,ab omni terreſtrium corporaliumq; rerum craſſicie & fece purgati, diuinam quandam puritatem mundiciemq; adſequimur. Si ſapientia illuſtramur, ad altiſſimarum rerum cognitionem & incomparabilium bonorum amorem guſtumq; rapimur.Hæc nimirum illa eſt non quam humanæ mentis induſtria & ſtudio adquiri philoſophorum plęriq; ſenſere,ſed quam ſapiens ille diuino adflatus numine, ab omnium opifice deo edoctum ſe affirmauit. Eam namq; incorruptibilem eſſe uirtutis dei uaporem, ſinceram claritudinis eius emanationem, igneum lucis ęternæ candorem mundum diuinę maieſtatis ſpeculum,& expreſſam bonitatis imaginem rectiſſime definiuit. Quæ ſi quiſpiam fortaſſis de ipſo dei,filio quem ęternam patris ſapientiam eſſe credimus,intelligenda obiecerit, id ego facile concedere nō dubitauerim, modo tamen diuinitus eam

dari eaq; ſola nos uere ſapientes fieri poſſe perſuaſero. Id quod non obſcura ipſius ſapientis ſententia manifeſtum eſſe arbitror, qui illam unam eandemq; in ſe permanẽtem in humanos ſe animos tranſferre, cuncta innouare, & amicos prophetaſq; dei ac proinde uere ſapientes conſtituere teſtatur. Qua præterea ex re nihil uſq; adeo eſſe reconditũ, quod non perueſtigare, obſcurum, quod non illuminare, in malo firmatum, quod non ſoluere, ueruſtum, quod non natiua quadam nouitate illuſtrare poſſit, pro ſingulari quadam ipſius diuinæ ſapientię laude merito colligimus. Quæ cum ita ſe habeant uerißimum eſſe animaduerto, quod nõ modo diuinarum ſed humanarum etiam ſcientiarum teſtimonia aſtruxerunt. Neminem ſcilicet niſi bonum uere ſapientem effici poſſe. Ipſa enim diuini ſpiritus ſapientia ſine iis que Dei Opt. Max. amicitiam conciliant, nempe fide qua deum uere cognoſcere, religione qua eum pure colere, amore quo nobis eum perfecte conciliare, paupertate ſpiritus qua nos ipſi fortiter cõtemnere, charitate qua proximum ſincere diligere debemus, conſtare non poteſt. Quocirca Iob ille conſtantiſſimus ipſam ſapientiam ueram eſſe pietatem, uerißime aſſeruit. Huius adeo claram admirandamq; uirtutem eſſe nouimus, ut uere ſapiens ſibi deſipiendo ſapiat, ac proinde ſeſe damnando iuſtus fiat, in imum deprimendo libertatem accipiat, miſerum reputando beatitudinem reperiat, Nam aliena nempe diuina nos ſapientia ſapientes eſſe, iuſticia iuſtos, libertate liberos, fœlicitate beatos, propria uero ſapientia id eſt falſa ueræ ſapientię perſuaſione, quam Iacobus animalem, Paulus carnis ſapientiam adpellauit, nos deſipere, iuſtitia damnari, libertate ſeruos, fœlicitate miſeros eſſe Euangelica Apoſtolicaq;

doctrina

doctrina pronunciat. Id quod uere cognoſcere, medullitus ſentire, ardenter amare, ingens & immenſum ipſius diuinæ ſapientiæ munus eſſe credimus. Sed quia iam in mirabilem eius uirtutem, cuius radiantia in Euangelio ſydera contuemur, incidimus, ad ipſam illico ſermonem conuertimus.

INeſtimabilem ſpiritalis diuinæq; ſapientiæ uirtutem, qua uos potiſſimum præſtare decet P. Amp. totius author ſapientiæ immo ſapientia ipſa, dum iuxta Euangelicæ lectionis exordium Galyleum mare pertranſiit, manifeſta factorum ſuorum ſpecie adumbraſſe creditur. Nam cum ipſa diuini ſpiritus ſapiētia uiam portumq; ſalutis ob oculos ponere, & comes ei ipſius prudentia ſpiritus, uitanda pericula indicare debeat, illius ſane atq; huius munere ac uirtute, ut procelloſum turbulentumq; præſentis uitæ ſtatum illeſis infractiſq; animis trāſeamus, fieri colligimus. Quamobrem ſi in immundæ libidinis aut noxiarum cupiditatum duram ſeruitutem & impiam tirannidem ceu ſcopulum incaute incidentes, naufragium facimus, aut quorumuis malorum procellis a uero rectoq; deiecti cedimus, cum omnem ſapientem non modo liberum fortemq;, ſed etiam regem eſſe deceat, uerum ſapientiæ nomen cum re ipſa merito amittimus. Deinde ſeruator, dum ſequentem ſe imperitam multitudinem non minus inuincibili q̄ inuiſibili tractu allicit, ſapientiæ uirtutem, ſapientiſq; munus eſſe docet, ut cū Paulo chriſtum ipſum imitatus, aliis etiam ſe imitandum proponat, nihil ori familiarius, auribus gratius, animo deniq; amabilius; ipſius diuinæ ſapientiæ eloquiis eſſe, uita moribuſq; teſtetur. Inſipientibus non ſibi dumtaxat ſapiat, & exemplo Chriſti qui ſigna ſuper in-

firmis edidiſſe legitur, eorum'in fide imbecillitatem ſua uirtute adiuuet. Quid igitur de incomparabili eius energia iuxta Euangelium referam? quæ cum uitiorum monſtris in hoc mare decertat, ueram in Euangelico progreſſu libertatem confert, Ingenti animum robore aduerſus malorum procellas confirmat, imitationis Chriſtianę leges & rationes præſcribit, per ſapientes & robuſtos in inſipientium & infirmorum animos ſe tranſfert, & ut Euangelium ſubindicat ueros Chriſti diſcipulos poſt Chriſtum ipſum in montem hoc eſt cœleſtium diuinarumq; rerum intelligentiam amorem guſtumq; prouehit. Nimirum ut olim ſanctum Loth in montem ſe recipere iuſſit, Moſen in monte præcari docuit, & legem obtinere fecit, Helyam in robore cibi diuinitus exhibiti in montem impulit, & ut ſuos quotidie pręſertim quibus rerum publicarum adminiſtratio incumbit, teſte Dauide a montibus æternis mirabiliter illuminat. Ibi iuxta Euangelicæ formam hyſtoriæ ſedem ſtabilit, quietem firmat, fœlicitatem ſtatuit. Qui enim in cœnoſa lubricaq; præſentium rerum ualle omnem cogitationem affectumq; defigit, is animum quem cœleſtis diuinęq; originis eſſe, & proinde hic neq; ſtabilem ſedem, nec firmã quietem, nec ſtatutam fœlicitatem habere nouimus, intolerabili profecto iniuria afficit. Quo fit ut dum ille diuini ſpiritus ſapiẽtia inſtructus, hic ſeſe peregrinari animaduertit, hebreorum ritu cuius Euangelium meminit, lętum tranſitum aſſidue celebret, atq; ab hac tenebroſa calamitoſaq; Egypto, ad terram promiſſionis id eſt a ſeruitute ad libertatem, a labore ad requiem ab exilio ad patriam, cogitatione & deſiderio alacriter emigret. Verum hinc nata de diuinæ fructu ſapientiæ diſſerendi occaſione ad proximam

188 31

QVod ſapientiam exciſis ſeptem columnis hoc eſt paratis multiformibus ſpiritalium munerum baſibus inſignem Eccleſiæ domum extruxiſſe, & communem in ea menſam propoſuiſſe legimus, id in ſeruatore hodierno expreſſum Euangelio uidemus. In quo præter immenſam diuinæ munificentiæ magnitudinem, diſcipulorum incredulitatē diffidentiáq; qua nihil diuini muneris ad ſalutē percipi poteſt, notatā eſſe perſpicimus. Nam ut olim uſq; adeo apud uetus illud hebreorū genus malicia & impietas inualuit, ut deum immortalē tentando dicere non metuerent. Nunquid panem poterit dare aut parare menſam populo ſuo? Ita nimirū ea fuit Apoſtolorū adhuc in fide imbecillitas, ut diuinā Chriſti uirtutē paucitate panū impediri poſſe arbitrarētur. Sed cū neq; illorū ſacrilega infidelitas, neq; horū tolerabilis infirmitas, fidē potentiáq; dei irritā efficere potuerint, cœleſte conuiuiū Apoſtolicę creditū diſpenſationi, Chriſtus dei ſapientia inſtituit, in quo Eccleſiarū pręſidibus Euangelicæ adminiſtrationis formā legēq; præſcripſit, dū neq; mundanæ philoſophiæ manna, quod faſtidiū generaſſe legitur, nec panē afflictionis aut formidinis hoc eſt uerbum diuinarū cōminationū quo territi fugiiſſe referuntur hebrei, nec laboris doloriſq; cibū id eſt graue onero ſamq; abſq; diuino munere legē, cuius pondere & anxii cordis diffidentia premebantur, ſed panes propoſitionis omniū oculis ſemper conſpiciendos, id eſt uiuū dei uerbū, quo Euangelica promiſſa exprimūtur, multitudini propoſuit. Quod dū peculiari Epiſcoporū officio cui ſedulo iugiterq; incūbere debent adminiſtratur, credentiū animos incredi

Digitized by Google

bili ſuauitate allicere, mira lenitate exhilarare, ingenti erga deũ immortalẽ fiducia, magnoq; robore in ipſa diuini ſpiritus ſapientia confirmare nouimus. Nã ſeruator uerba (inquit) quæ loquor uobis ſpiritus & uita ſunt. Spiritũ itaq; & uitã quibus nominibus rebuſq; nihil maius aut amabilius eſſe poteſt, ex ipſis Chriſti eloquiis Apoſtolico miniſterio accipientes, adeo toti in ipſum Chriſtum rapimur ac transformamur, ut ſpretis mundi præſidiis & uoluptatibus, contẽptis humanarũ uirium fiduciis, neglectis philoſophorũ dogmatibus, cũ Apoſtolorũ principe fidenter dicere poſſimus. Ad quẽ ibimus? uerba uitæ habes. Verba igitur uitæ ut hic orationẽ abſoluã P. Amp. quibus ſeruatur in nobis ac nutritur diuini ſpiritus ſapientia, ab immortali deo Apoſtolico ueſtroq; miniſterio iure optimo expetimus. Nã ut nonnulla Apoſtolicæ dignitatis ueſtræ officia ex Euangelio attingã, uos in nauicula ſua naucleros, in multitudine principes, in monte ſpeculatores, ad menſam diſpenſatores, nobis Chriſtus conſtituit. Veſtri itaq; muneris erit efficere, ut ueſtra tũ ſapientia tũ opera in mari Galyleo ſecuri in multitudine non improbi, in monte tuti, in menſa deniq; reſtituti, ſeruari poſſimus. Et ut cũ ſapiente illo concludã, ſi delectamini ſedibus & ſceptris o reges populi, (nã & uos reges eſſe non dubito) diligite ſapientiã ut in perpetuũ regnetis. Te autẽ B.P. Deus Opt. Max. copioſum diuinæ ſapientiæ fontẽ in medio paradiſi hoc eſt Eccleſiæ præſtantiũ uirtutũ liliis roſiſq; ſeptum, irrigantẽ uniuerſam faciem terræ nobis erexit. Neq; enim regnũ eſt aut natio aut prouincia ad quã inexhauſtas ſapientiæ tuæ uenas, pro religione, pro Chriſtiana Rep. & pace non extenderis, quibus regum animos penetrare, populorum mentes

187
32

conuertere, omniū deniq; corda cōſolari, ſemper ſtuduiſti. Alta ſunt quæ meditaris, difficilia quæ aggrederis, ardua & heroica quæ tractas & perficis, ad firmandos Chriſtianorum principum animos, reuocandos ſectarum authores, profligandos deniq; Chriſtiani nominis hoſtes. Itaq; ſicut diuinæ tuæ dignitatis erga Remp. Chriſtianam beneficia & præclara incomparabilis ſapientiæ tuæ officia, lętis gratiſq; animis excipimus, ita eadem te in multos fœliceſq; annos ſuperſtite, principe / uictore / diuino munere nobis affulgere aſſidue ſeduloq; precamur.

9

Digitized by Google

EIVSDEM DE INSCRVTABILIBVS Viis Dei oratio Coram ipſo Paulo. III. Pont. Max. & Reuerendiſſimorum Cardinalium conſeſſu, Dominica .4. Aduentus anni. 1539. habita.

QVod ex prolatis hodie Iohannis & Æſayæ oraculis parandas noſtri ſeruatoris uias audiuimus. B.P. id nõ leui animos, aut queſtione, aut admiratione, merito excitare uidetur. Paulus namq; eximium Chriſtiani nominis organũ, qui ſpiritũ illoꝝ ſenſumq; tenebat, inſcrutabiles minimeq; inueſtigabiles eſſe uias domini, Romanorũ auribus inclamat. Quis igitur obſecro parabit quæ nulla prorſus ratione ſcrutari aut inueſtigare poteſt? Quis exigua humani ingenii ui, quæ diuina cœloq; eminentiora ſunt, attingere ualet? Cuius uix explicabilẽ rei modũ ſoluere conabor, modo ſuas omnipotenti deo uias eaſq; incõprehenſibiles eſſe perſuaſero. Hoc autẽ una dũtaxat ratione abſoluã. Nunquid quem ambulare fateri cogimur, uias ei negare poterimus? Ambulabo inquit inter uos & ero uobis Deus uoſq; eritis mihi populus. Ambulat ſiquidẽ deus ipſe immotus, & omnia mouens, immutabilis & cuncta innouans, in ſe omniũ plenus & omnia ſeſe implens, ſe cunctis infundens & uniuerſa continens. Ambulat nimirũ in conſiliorũ / ſtudiorum / operũq; ſuorũ uiis, quas Iob ille unicũ inter exteros religionis Chriſtianæ lumen, mortaliũ neminẽ ſcrutari poſſe affirmat. Id quod Eſayas ipſe ſapiens & Eccleſiaſtes diuini numinis adflatu edocti pariter aſſeuerant, dũ aluis immorta-

33

lis dei ſpiritũ & mentẽ, alius conſiliũ & uoluntatẽ, alius diuinorũ operũ omnẽ nos rationẽ latere prædicat. Si namq; homo reconditas hominis cogitationes inueſtigare nequit qua demũ ui archanas altiſſimaſq; diuinę mentis uias penetrare poterit? Solus enim diuini numinis ſpiritus, omnipotentis dei uerbo, quod expreſſam ipſius imaginẽ noſtri dixere, ceu uiuifica luce humanã diuinis in rebus mentẽ illuſtrare ualet, Alioqui lux ipſa in rationis humanæ tenebris lucet, & tenebræ eam nõ cõprehendunt. Verũ ſicut anima ſenſitiua quã dicunt dũtaxat ui prædita, intellectiuæ uirtutis acceſſu ad rerũ intelligibiliũ cognitionẽ rapitur, ita nimirũ humana mens, ſuperiore per ſpiritũ lumine illuſtrata ad immortalis dei diuinarũq; rerũ intelligentiam eleuatur. Proinde Paulus ille gentiũ Apoſtolus. Nobis inquit reuelauit deus per ſpiritũ ſuũ. Neq; enim Moſes ille deo familiariſſimus niſi in abdito rupis foramine, id eſt ſpiritu & corde Chriſti, qui uerbũ & imago dei eſt, diuinæ maieſtatis ſpeciem intueri potuit. Quibus ex rebus omnẽ propoſitę quęſtionis difficultatẽ eneruatam ſublatãq; eſſe arbitror, dum quod humanis uiribus negare cogimur, diuini id ſpiritus muneri & uirtuti acceptũ referre diſcimus. Nã qui conſiliũ dei & uoluntatẽ nos latere aſſerit, idẽ quoq; ſpiritus ut ſalutarẽ perfectamq; eius erga nos uoluntatẽ probemus hortatur. Qui inſcrutabilem eſſe diuinorũ operũ rationem affirmat, is improbos ꝙ ea intelligere non ſtuduerint, acriter increpat. Qui deniq; in ſumma inexplicabiles immortalis dei uias eſſe docet, is nobis eas non modo inueſtigare uerũ etiam parare præcipit. Parare inq̃ ſed qua demum uirtute? Certæ non humanarum uirium ſuffragio, ſed diuini ſpiritus præſidio, At qua tandem ratione? profecto non præue

niendo,ſed ſubſequendo,non perficiendo ſed obtemperan do,non mouendo ſed acquieſcendo. Porro quas Dei Opt. Max. uias? quæ eius in nobis (ſiquidem omnia in omnibus operatur) conſilia ſtudia & opera ſtatuimus? Æquiſſimi ſanæ iudicii & locupletiſſimæ bonitatis, de quibus in Euangelio immenſum mihi pælagus patere conſpicio.

NOn abs re Lucam diuini luminis ſplēdore perfuſum, dum inſcrutabiles ſeruatoris noſtri uias commemoraret. P. Amp. Romani illius Imperii quo nihil ſol unq̄ latius aut illuſtrius uidit, principumq; eius meminiſſe exiſtimo. Quippe in quibus deum immortalē cuius immutabili conſilio & nutu omnia fiunt, mirabiles decretorum uias conſtituiſſe, atq; immobili in eis potentia ambulaſſe cū ex ſacris tū ex prophanis annalibus colligere poſſumus. Quid enim obſecro illos abſq; numine potētiſſimo, & diuino impetu adeo pręclara & memoratu digna omni ſęculo facinora peregiſſe, & cōſpicuum ſpacioſumq; imperium, quod cœtera orbis regna contriuiſſe legitur, ſibi paraſſe aſſeruerit. Quæ omnia deum ipſum mirabiliter in eis geſſiſſe credimus, ut ſuperiorem regnis omnibus imperii ſui & potentiæ magnitudinem, ſiue pro iudicii ſeueritate ſiue clementiæ lenitate, nationibus cunctis & ſeculis patefaceret. Et ut ad noſtra proximius accedā. Nonne Deus Opt. Max. in ipſius Romani Imperii tetrarchis atq; præſidibus incōprehenſibiles iudiciorum uias cōſtituit dum eos in uitali nece Chriſti ſui numinis organa eſſe uoluit? Sic namq; fortiſſimi illi inuictiſſimiq; ueritatis Euangelicæ præcones Apoſtoli, illos aduerſus dei filium, quæ inuincibili ipſe manu conſilioq; fieri decreuerat, perfeciſſe teſtantur. Sic diuiniſſimus ille Iob

mirabile

mirabile omnipotentis dei iudicium, & omnium in animis potentiſſimum numen exprimens. Qui tradit inquit conſiliarios in ſtultum finem & iudices in ſtuporem, qui cõmutat cor principũ terrę & decipit eos ut fruſtra incedant per inuium. Verum longius ac ſtatueram expaciatus, tandem operæ precium eſſe uideo, ut eandem quoq; ſententiam in ſacro Epiſcoporum ordine, cuius Euangelium meminit cõfirmare ſtudeã. Quod ut faciam uos obſecro P. Amp. deum Optimũ Maximũ qui puriſſima lux & ſanctiſſima ueritas eſt, ad explicandas iudiciorum ſuorũ uias, ſpiritũ mendacii in ore omniũ prophetarũ dediſſe, & uatem ab impio ad diuina oracula ſubmiſſum, clara ueritatis luce deſtituiſſe animaduertite. Quem & Paulus ipſe iis qui oblatam Chriſti munere ueritatem atq; ſalutem auerſantur, per fallaces impiorum dogmatum authores, illuſionis efficaciam plęrũq; mittere teſtatur, ut pro ueritate errorẽ, pro charitate tirannidem, pro ſalute interitum, ſuo atq; illorum id exigẽte merito recipiant. Vnde & filios illos Aaron qui alienum ignẽ altari impoſuerant, diuinam pręſentiam teſtante uindicta conſumptos extinctoſq; legimus. Quorum infœlice admodũ exitu, exterreri exanimariq; merito deberent, ſi qui forſan cęcitate mentis, diuini in ſe iudicii ſeueritatẽ exprimentes, prophana pro ſacris, pro fide perfidiam, pro religione impietatem, pro pietate ſacrilegium, aut legibus ſtatuere aut e cathedris producere nõ uererentur. Impios nimirum ſacrilegoſq; Annam & Caypham referentes aut certe uincẽtes, quos deus omnipotens amentia & furore percuſſos, ſic iræ ſuæ uaſa eſſe uoluit, ut tamen peſtilentem eorũ perfidiam & ſacrilegam impietatem, ad parandam ſuorũ fidem atq; ſalutem conuerteret. Id quod ad inſcrutabiles diuinę

bonitatis uias, quas in proxima Euangelii parte elucescere uideo, attinere facile animaduertimus.

CVm innumera ſint quæ ad altiſſimas diuinæ benignitatis uias pertineant P. Amp. Lucas pauca quidē ſed ineſtimabilia incōparabiliaq; cōmemorat. Inter quæ uiuū illud & incōprehenſibile dei Opt. Max. uerbū, quod Iohannem cœteroſq; uates transformaſſe perhibetur, omnium primum iure conſtituit. Quid enim aliud eſt (ut inexplicabiles eius alias tum partes tum uirtutes prætercam) quod merentes animos exhilarare, deiectos erigere, languidos firmare, mortuos uitæ reſtituere poſſit? Neq; enim primus ille humani generis propagator, accepta damnationis mortiſq; ſententia niſi Euangelica plane conterendi ſerpentis pollicitatione roboratus, intolerabilem dei ſeuientis iram ſuſtinere potuiſſet. Neq; Nohe ipſius ſeruati generis parens, niſi perpetui inuiolabiliſq; fœderis uerbo ſtabilitus, in ipſius uindicantis dei cōſpectu ſubſiſtere ualuiſſet. Quid referam de patre multarum gentium Abraham? qui niſi diuina benedictione in ampliſſimam ęternæ mercedis ſpem erectus, neq; tot malorum generibus ſeſe obiicere, neq; difficillima quęq; aggredi tentaſſet. Quid de Dauide propheta regio? qui iuncto fornicationi homicidio, diuinę cōminationis terrore perculſus, niſi tranſlati ſceleris oraculo reſtitutus animum protinus abieciſſet. Nos prætcrea grauiſſimæ diſperationis moli ſuccumbere oporteret, niſi diffidentibus alioqui animis certam ſalutis expectationē immobile dei uerbum ingeneraret. Quo in nobis ipſe ambulans quid aliud quæſo q̄ ſummam ineffabilemq; benignitatem, cum multiformi incōprehenſibilium operum genere

nobis inſpirat. Nam ut Euangelicæ lectionis ordinem proſequamur, ipſe in nobis quos ſacroſanctam ſibi Eccleſiam delegit, dum integris ad eum animis aſſurgimus, obliqua dirigere, humilia ſubleuare, ſublimia deprimere, praua componere, aſpera polire, & omnia ſurſum deorſumq; uerſare non deſinit, donec ſuam in nos mentem ſpiritum & opera transfuderit, noſtraſq; infœliciſſimas uias ſuis fœliciter cõmutauerit. Has autem iucundiſſimas, fœliciſſimaſq; Dei Opt. Max. uias ipſi nobiſq; unius ſpiritus iure communes, uobis P. Amp. ducibus alacriter peragrare debemus. Verum quod ab eis omnes in ſuas quemq; ſemitas, hoc eſt, impia pernitioſaq; ſtudia declinauiſſe plęriſq; uaticiniis pręnunciatum legimus, id noſtro potiſſimum tempore inq; nobis ipſis completum cernimus. Nam fides quæ aliquando lubrica dumtaxat nutauit, ocioſa nunc mortuaq; apud nos iacet, Religio quę imbecilla uacillauit, impietate obruta ſuccubuit, Euangelicus uigor qui infirmus adhuc reſpirabat, extinctus cecidit, Chriſtianæ deniq; uirtutis robur quod debilitatum languit, proſtratum prorſus fractumq; euanuit, Qua maxima in fidei morumq; ruina Chriſtus a uobis quibus Eccleſiam cruore quæſitam credidit, eam doctrinæ uitæq; integritatem exigit, qua & imminentem primum eius ſacrario cladem auertere, & errantem pereuntemq; gregem, cuius tum ſalutem tum ſanguinem in manu habetis, in uias & paſcua uitæ reducere ſtudeatis. In te autem. B.P. ut Chriſtianæ Reip. ruinas & naufragia e noſtrarum impietatum abhominationumq; tum meritis tum exemplis nata, pro tua diuina dignitate & ſapientiſſimi animi fœlicitate repares, ſpem omnẽ repoſuimus. Te namq; Chriſtus ipſe paſtorum ſuorũ principem in Eccleſia ſancta

Digitized by Google

conſtituit, ut cœleſtis in te uia ueritas & uita quæ ipſe eſt, non tam gregi q̃ paſtoribus ipſis aliquando reluceat. Te Deus Opt. Max. principium nobis uiarum ſuarum eſſe uoluit, ut quo diuinior eſt principatus tuus, eo diuinius rerum tuarum immo noſtrarum ſucceſſus, neq; a fortunæ ludibrio, neq; a communis naturæ uicibus pendentes in te ipſe ambulans ſuo numine dirigat. Quo tranſformatus ut te uerum optimumq; principem hoc eſt quendam orbi Chriſtiano ſolem, quendam corpori Eccleſiaſtico animum præſtare, & Helyam ac Danielem non tam aduerſus exterorum perfidiam q̃ domeſticorum ſacrilegam abhominationem pro Rep. legibus & aris referre non deſinas, Deus ipſe ſanctiſſimis conſiliorum factorumq; tuorum uiis aſſidua cœleſtis ſapientiæ luce affulgeat.

Digitized by Google

EIVSDEM DE FÆCVNDA ECCLESIÆ Sterilitate oratio Coram ipſo Paulo. I I I. Pont. Max. & Reuerendiſſimorum Cardinalium conſeſſu, Dominica .4. Quadrageſimæ anni. 1540. habita.

S I unq̃ ego in hoc cum celeberrimo Apoſtolici ordinis conſeſſu, tum ſanctiſſimo tuæ maieſtatis cõſpectu uerba facturus, imbecillitati meæ aut lapſui ueniam precari debui B. P. id certe mihi hodie de fœcũda Eccleſiæ ſterilitate Apoſtolicis Euangelicisq; literis confirmata dicturo, merito faciendum iudicaui. Atq; Deum Opt. Max. multo ardentiſſimis uotis ſollicitandum exiſtimaui, ne quod uerbum quod puriſſimis maximorũ procerum auribus moleſtiam, aut fidei pietatiq; offenſionem pariat, in linguam mẽtem ue incidat. Qua etenim ratione ſterilitas fœcunditasq; res profecto ſibi inuicem mirum in modum aduerſæ, in uno ſeruatoris noſtri corpore Eccleſia, uno præterea Eccleſiæ mẽbro homine, una deniq; hominis parte animo, coeant, ingenio complecti & oratione conſequi difficillimum putaui. Hac igitur de re admodum graui atq; copioſa nõ omnia attingere, ſed pro dicendorum ſumma, qui diuini muneris beneficio in unam Chriſti Eccleſiam coaluere, omnes ad generãdam in ſe aliiſue ſpiritaliũ uirtutũ propaginẽ natura eſſe ſteriles, & aliena nẽpe diuina opus habere fœcunditate, Paucis demõſtrare ſtatui. Nam ſi eos dumtaxat eſſe homines, ab omni diuina ui & uirtute uacuos, atq; ab ineunte ętate ad malum propenſos animaduertimus, ac diui-

nitatem quæ ueros Eccleſię filios decet, mente & cogitatio ne ſecludimus, nihil profecto in eis extra infœliciſſimã ſte rilitatem comperimus. Si enim qui præter hominem nihil prę ſtant, & corporis magis uiribus q̃ animi induſtria & uir tute excellunt, eos ualentes homines ueri illi Romanæ lin guæ principes dixere, nos in quibus natiuam ſolum natu ræ dignitatem, eamq́ nullo alio diuinę lucis radio perfu ſam conſideramus, eos dumtaxat homines ad ingeneran dum ſibi aut aliis diuinum aliquod bonum imbecilles meri to dixerimus. Nam nihil omnino rerũ eſſe nouimus, quod ruptis naturæ ſuæ limitibus, ac mutata genuina procliuita te ceu extincto naturæ incendio, uires aut altius ferre aut longius extendere poſſit. Cuius rei clarior adhuc ratio ceu imago quædam a tq́ ſtella in oculos mentis incurrit. Nun quid obſecro caro quam dicunt, eminentem ſpiritum, ter ra cœleſtem animum, uanitas ſolidiſſimã nempe ex deo ge nitam creaturam, ex ſe proferre poteſt? Hominẽ uero car nem, in qua immortalis dei ſpiritus non maneat, terrã quæ cœleſtem animum non pariat, uanitatem ex qua non niſi quod nihil ſit, prodeat, in diuinis literis deſcriptũ legimus. Quicquid igitur ex ſola humanarum uirium fœcunditate naſcitur, carnem non ſpiritum, terram non cœlum, uanita tem adeoq́ nihil eſſe fateamur oportet. Nam tametſi quoſ dam ad ciuiles humanaſq́ uirtutes ſuopte ingenio tũ pro penſos tum exhortatores natura formauit, quę tamen nos deo Opt. Max. cõmendent, & ad ſummam fœlicitatem ca peſſendam inſtituant, earum nulla mortalium animis ſemi na infudit. Quis enim uſq́ adeo a ſenſu menteq́ deceſſerit, ut deum ipſum nõ alia cœleſtium & diuinarum q̃ ciuilium humanarumq́ rerum ordinem ratione & lege adminiſtra

re aſſeueret. Id quod haud dubie faceret, ſi diuinas ad animorum, perinde atq; humanas ad rerum publicarum inſtitutionem attinentes uirtutes, earumq; officia, ſola naturæ ui parari poſſe conceſſiſſet. Neq; mihi quiſpiam primos parentes diuinæ participes imaginis & ſimilitudinis, quæ ad perficiendum diuinum bonū ſuffecerat, ab immortali deo conditos obiiciat. Quaſi uero illa non uſq; adeo oblitera ta deletaq; ſit, ut niſi ſpiritali regeneratione inſtauretur, po ſteri uix ulla eius lineamenta reliqua ſentiant. Quippe qui lucem caligine, uirtutē imbecillitate, totius ueri boni amo rem odio pernicioſo infœliciter commutauerint. Quamobrem ſi nos alioſue deorſum in humanarum rerum diffidentiam præcipitamus, ſi ſurſum in cœleſtium rerum amo rem rapimus, ſi a ſiniſtris inſurgentibus malorum procellis in fide ſeruamus, ſi a dextris ex animi ſententia cunctis ſuc cedentibus ab inſolentia illeſos tuemur, id omne diuini nu minis fœcunditati acceptum referre debemus. Ex hac Eccleſiam cum ingenti liberorū propagine & quamcunq; in ea fidei religionis, aliorumq; diuinorum munerum & operum ſegetem prodiiſſe fatemur. Ipſe enim deus, ipſe deus Opt. Max. eſt, qui Eccleſiam ipſam ſuo adflatu fœcundat, & alioqui ſterilem (ut regii pſaltis uerba huc accōmodem) matrem filiorum lętātem efficit. Quæ quo natura ſterilior, eo ſpiritu fœcundior, quo indigentior, eo locupletior, quo imbecillior eo potentior eſſe dignoſcitur. Nam humana ſterilitate diuina fœcunditas, egeſtate ſatietas, imbecillita te poteſtas, clarior illuſtriorq; euadit. Itaq; huius diuini mu neris non humanarum uirium pręſidio & fiducia gentium doctor erectus, ſe Corinthios Euangelio genuiſſe, alios donec Chriſtus in eis formetur parturire, omnia deniq; ipſius

ſe Chriſti fortitudine roboratum poſſe affirmat. Qui alioqui nihil ſe eſſe confeſſus diuinæ uirtutis fœcunditati quæ ſola rebus incrementum affert, omnem rerum geſtarũ gloriam aſſignat. Si enim magnæ molis erat romanam & quidem breui tempore imperaturam ciuilibus legibus condere gentem, Chriſtianam certe Remp. cuius æternum eſſet imperium, diuinis inſtitutis in dies formare, ſeſeq; aut alios in ea conſcribere, multo maximum & heroicum opus, diuinæq; fœcunditatis partum iure dixerimus. Sexcenta ſunt quæ ſi ocium ſuperſit in hanc ſententiam argumenta proferam, Sed anguſtia temporis excluſus, reliquum operę precium fore exiſtimo ſi cœptum ea de re ſermonem ad producta hodie myſteria contulero.

QVo diuinę lucis fulgore duo illa clariſſima Chriſtianę Reip. lumina Iohannes & Paulus, fœcundam Eccleſiæ ſterilitatem illuſtrent P. Amp. ſi eorum pondera uerborum perpenderimus, perſpicuum ſatis fore arbitror. Quid namq; huius imprimis allegoria clarius aut inſignius, qui rem omnem duarum matrum imagine nobis ceu ſub oculos conſtituit. Eccleſia enim quam mulierem eamq; parentem noſtri fecere, dum adhuc ab immortalis dei & omnium ſeruatoris fide ac religione aliena erraret, inſtar Agar quæ peregrina & aduena dicitur, pernicioſa humanarũ uirium fœcunditate, carnis non ſpiritus, legis non promiſſionis, ſeruitutis non adoptionis filios, eoſq; a cœleſti hereditate extorres peperit. Cum uero ab inanibus naturæ pręſidiis, ad diuini muneris quo ſolo ſalutem adſequimur fiduciam tranſlata eſt, exẽplo Sarrę quę princeps & domina nuncupatur, ſterilis atq; ideo ſuis diffiſa uiribus mutatã generãdi

Digitized by Google

ratione ſpiritus non carnis promiſſionis nō legis adoptionis non ſeruitutis liberos immo principes & reges ædere cœpit. Nam quamobrem non principes & reges merito dixerim, quos deus Opt. Max. ſua uirtute genitos, & in ius dignitatemq; filiorum aſcitos omni malorum pondere ſuperiores effecit? Qui enim ipſi Sarræ promiſſa prole uterum ingreſſus infantem formauit ipſe Eccleſiam & pluri mam in ea ſobolem ſui numinis & ſpiritus fœcunditate genérauit. Quo circa Chriſtus totius in Eccleſia fœcunditatis origo, ut Iohannis Euangelium attingam, trans Galyleum mare ſecedens, ut cœleſtis nobis aliiſue partus diuinitus innaſcatur, contemnenda humanarum uirium ſuffragia, & uirtutis diuinæ præſidiis commutanda docuit. Sed ad Paulum ipſum redeo cui perſpicuam totius rei effigiem depinxiſſe ſat non fuit, niſi eam irrefragibili Eſayæ uaticinio confirmatam faceret. Lætare inquit ſterilis quæ nō paris, erumpe & clama quæ non parturis, quia multi filii deſerte magis q̃ eius quæ habet uirum. O rem admirabilem atq; omnium laude, præconio, literis, monumentiſq; decorandam. Natura fœcundam & ueteri quem dicunt homini ceu marito iunctam legitimis filiis deſtitui, ſterilem uero uiduamq; copioſa liberorum propagine, quæ uerum parentem deum referat, locupletari. In cuius rei typum numeroſam multitudinem cōtemptis ſuis omnibus ſoli ſalutis authori adheſiſſe apud Iohannem hodie legimus. Proinde Eccleſia ipſa ſuæ ſterilitatis conſcia, & occultam filiorum originem admirata. Ego inquit, ſterilis & non pariens, & quis genuit mihi iſtos? Quemadmodum enim cœlum demiſſis imbribus terram granumq; in ea reconditum, inebriat & germinare facit, ita deus ipſe æternum uiuumq; uerbū ceu diuinum ſemen, in humana mente uelut, infœcunda hu-

mo, ſuo fœcundatum adflatu, in nouam cœleſtemq; & diuina inſignem imagine creaturam educit. Verum de maxima ampliſſimaq; matris dignitate quid referam? Quam Paulus ipſe Hieruſalem, eamq; ſupernam & liberam appellare nõ dubitauit. Quid de ea glorioſius dicere potuit? Ipſa namq; ueram pacem qua nihil iucundius, cœleſtium rerum amorem quo nihil diuinius, libertatem deniq; qua nihil fœlicius, immortalis dei beneficio acceptam ſuo filiis miniſterio impartit. In cuius rei formam, ſeruatorem quos ſibi Eccleſiæq; liberos generat, in montem ſecuritatis, celſitudinis, & libertatis indicẽ, diuinitus traxiſſe, & cœleſtes deoſq; iam factos, non tam corporum q̃ animorum cibo nimirum ſeipſo, qui immortalis uitæ panis eſt, Iohannes refeciſſe commemorat. Verum ne longius expacietur oratio, quæ hactenus de fœcunda Eccleſiæ ſterilitate in medium produxi, ad hoc caput referenda iudicaui P. Amp. ut omnem ueri diuiniq; boni ſterilitatem nobis, fœcunditatem uero uni Deo Opt. Max. aſcribendam arbitremur. Sed prohdolor extra hanc quam ſpiramus auram, & quas accepimus corporis animiq; dotes, in plęriſq; noſtrum uix ullum diuini boni ſimulacrum conſpicitur. Vix aliquid uerorum Eccleſiæ pręſidum præter ueſtitum externoſq; ritus Chriſtianorum præter lauacrum & inanem profeſſionis titulum. Hominum deniq; præter figuram & ſpeciem cernitur. Huc accedit q́ qui diuinas aliis leges de rebus capitalibus non modo in œs, ſed maxime in animos incidendas pręſcriberemus, eas prodigioſis ſcelerum monſtris funditus ſubuertimus. Nimirum dum ſua fere quemq; ambitio libido cupiditaſq; de ſanitate & mente deturbat, & in ea calamitate conſtituit, ut uix ullam uerę germanęq; erga deum pietatis, & proximum charitatis, iuſticięq; ſolidam expreſ-